

Malmö högskola
Lärande och samhälle

Examensarbete
15 högskolpoäng

Dagens undervisning i tyska
Today's teaching in German

Amjad Fathi

Examinator: Haukur Viggósson

Handledare: Birgitta Lansheim

Lärarytelse 90 hp, helfart distans-vt12
GsGy tyska, arabiska
2012-03-28

Malmö högskola

Lärande och samhälle

Sammanfattning

Dagens undervisning i tyska

Today's teaching in German

Arbetet syftar till att lägga fram en bild om hur dagens undervisning i tyska brukar ske på ett antal grund- och gymnasieskolor. Med hjälp av den aktuella forskningen i litteraturen samt några intervjuer med lärare i tyska ska bilden huvudsakligen belysa lärarens arbetssätt och strävande att ge en meningsfull språkundervisning för *alla* elever. Dessutom ska bilden belysa det som anses vara svårast med tyskan hos elever samt vilket stöd som brukar ges till elever i behov av särskilt stöd för att de ska kunna utveckla sitt språk.

En annan fråga som ska belysas är språkinläring hos elever med annat modersmål än svenska¹ när det gäller tyska. Alla dessa aspekter ska tas upp och jämföras med den existerande forskningen i dem relevanta litteraturen.

Efter en litteraturgenomgång som har presenterat aktuell forskning kring ämnet för arbetet, har genomförts sex intervjuer med lärare i tyska som undervisar på både grund- och gymnasieskolor. Intervjuerna avses för att presentera en del av den aktuella bilden av dagens undervisning i ämnet tyska.

Ur analysen av lärarnas intervjuer framgår att den aktuella forskningen motsvarar lärarnas uppfattningar ganska väl och att alla språklärare verkar använda sig av den didaktiken som modern forskning förespråkar. Lärarna hävdar att en varierad undervisning som utgår från läroplanen är viktigast för elevers språkutveckling. Viktigt också är att tala målspråket² så ofta som möjligt på lektionen. Vidare upplever lärarna att grammatikundervisning och att tala språket anses vara svårast hos elever. När det gäller elever i behov av särskilt stöd försöker lärarna att stödja dem genom motivation och uppmuntran i form av individuella samtal men också genom att finna alternativa vägar till insikter samt att finna nya arbetssätt som stärker elevers självförtroende. Slutligen ser lärarna tvåspråkighet hos elever³ som en fördel eftersom sådana elever får en högre medvetenhet om språklig form och funktion i allmänhet och dessutom kan detta leda till väldigt intressanta diskussioner under lektionerna.

I min diskussion har jag lyft fram Dysthes teori om elevers engagemang som en viktig framgångsfaktor för undervisning.

Nyckelord: Elever i behov av särskilt stöd, moderna språk, målspråk, språkfärdigheter, språkinläring, språkundervisning, tvåspråkighet, variation.

---

¹ Se begreppsförklaringar i kapitel 2

² Se begreppsförklaringar i kapitel 2

³ Se begreppsförklaringar i kapitel 2

Innehåll

Sammanfattning.....	3
1. Inledning.....	7
2. Syfte och frågeställningar.....	9
2.1 Disposition.....	9
2.2 Begreppsförklaringar.....	10
2.3 Bakgrund.....	10
2.3.1 Språkvalet i grund- och gymnasieskolan.....	10
2.3.2 Syftet med att lära moderna språk.....	12
3. Litteraturgenomgång och teoretisk förankring.....	14
3.1 De fyra färdigheterna vid språkinläring.....	14
3.2 Om grammatikundervisning.....	20
3.3 Språkstudier och elever i behov av särskilt stöd.....	23
3.4 Språkinläring hos elever med annat modersmål än svenska.....	25
3.5 Sammanfattning.....	26
4. Metod.....	27
4.1 Val av metod.....	27
4.2 Undersökningsgrupp.....	28
4.3 Genomförandet av intervjuerna.....	28
4.4 Databearbetning, analys och tillförlitlighet.....	29
4.5 Etiska aspekter.....	30

5. Resultat och analys.....	31
5.1 Viktig fokus i planeringen	31
5.1.1 Resultat	31
5.1.2 Analys	33
5.2 Elevers största problem med att lära sig tyska	34
5.2.1 Resultat	34
5.2.2 Analys	35
5.3 Användning av tyskan på lektionen	37
5.3.1 Resultat	37
5.3.2 Analys	38
5.4 Elever i behov av särskilt stöd.....	38
5.4.1 Resultat	38
5.4.2 Analys	39
5.5 Språkinlärning hos elever med annat modersmål än svenska	40
5.5.1 Resultat	40
5.5.2 Analys	40
6. Slutsats och diskussion.....	42
6.1 Slutsats.....	42
6.2 Diskussion	44
6.3 Metoddiskussion.....	48
6.4 Pedagogiska implikationer	49
6.5 Fortsatt forskning	49
7. Referenser.....	50

1. Inledning

Jag har ett stort intresse för språk och att lära nya språk. Som vuxen har jag lärt mig två främmande språk och svenskan är ett av dem. Detta fick mig att ibland tänka på vad som mest fick mig lyckas eller misslyckas i min språkinläring. Är det just min personliga ansträngning, språkläraren jag hade eller både och?

Nu, som blivande lärare i tyska, frågar jag mig på nytt om vad som får elever att lyckas i sin språkinläring och hur jag får mina blivande elever lyckas i sitt nya språk? Dessa frågor kräver en hel del studier och analyser. Men det som är en självklarhet och som inte alls behöver begrundas är att när elever läser ett modernt språk⁴ i skolan brukar de inte bara lita på sina personliga ansträngningar utan också på sina förhoppningar om att läraren de möter två eller tre gånger i veckan, i stor sträckning ska vara det största stödet till dem i sin språkinläring. De är, med andra ord, fulla av förväntningar att ha ”en bra lärare”. Men hur upplever elever läraren som bra?

Rent teoretiskt brukar elever anse läraren vara bra när denna har bidragit till att elevers kunskaper i något ämne som uppenbart har utvecklats så att de utan problem kan gå vidare. Vad exakt menas med en bra lärare och hur denna ska arbeta för att kunna anses vara ”bra” har belysts och diskuterats i åtskilliga sammanhang. I sin bok *Språkdiraktik* uttrycker Tornberg betydelsen av lärarens roll och dess arbetsmetod för elevers kunskapsutveckling:

”Att ha haft en bra lärare kan för många elever bli av avgörande betydelse. Det kan ha varit en person som med sitt eget stora intresse för sitt ämne och sin förmåga att förmedla entusiasm har påverkat eleverna i deras yrkesinriktning. Det sätt på vilket läraren bemöter sina elever har betydelse för elevernas uppfattning om sig själva. Läraren är således viktig inte bara som kunskapsförmedlare och tusenkonstnär i klassrummet utan också som medmänniska” (Tornberg, 2009:9).

Som det framgår i Tornbergs påstående läggs det stor vikt på lärarens roll i elevers skolliv. Det kan självklart innebära att läraren spelar en stor roll i elevers skolframgång. Tillbaka till språk och ämnet moderna språk ställer sig frågan om hur språkläraren bör göra för att sin roll blir meningsfull och effektiv. Vad anser språkläraren vara viktigast i undervisningen idag?

Dessa frågor har i stor utsträckning varit en inspirationskälla till mig i mitt arbete.

---

⁴ Se begreppsförklaringar i kapitel 2

Under min praktikperiod på en gymnasieskola fick jag träffa elever som valde att läsa tyska inom språkvalets ram. Glädjande nog har en hel del av dem visat stort intresse för språket.

Det var också intressant att få höra vad de egentligen förväntar sig av sin språkinläring.

Det har även varit till nytta för mig att få se hur min handledare, som är lärare i tyska, gör så att undervisningen ska vara bra och effektiv.

Utifrån klassrummet som jag stod i, kom jag på idén att intervjua några lärare i tyska för att kunna visa en bredare bild av undervisningen i tyska i mitt arbete. Jag blev också väldigt nyfiken på att jämföra bilden som jag fick med den aktuella forskningen i litteraturen. Därför är det angeläget att börja med en titt på läroplanerna för att kunna se vilket ansvar som läggs på läraren i undervisning.

Enligt läroplanerna för både grund- samt gymnasieskolan 2011 ska läraren

- ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter, och tänkande,
- stärka elevens vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan,
- stimulera, handleda och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter,
- organisera och genomföra arbetet så att eleven
  - utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga,
  - upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt,
  - får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling” (Lärarens handbok, 2011:49).

Alla lärare är antagligen medvetna om vad som krävs i läroplanen för att undervisningen ska vara effektiv och meningsfull. Men inte alla lärare lyckas kanske med att utföra sin uppgift som de ska. Därför spelar lärarens sätt att planera undervisningen en stor roll i elevers framgång och utveckling oavsett vilket ämne det är.

Eftersom lärare respektive språklärare har olika undervisningsmetoder, var det betydande att, genom intervjuerna, ta reda på hur varje språklärare arbetar på lektionerna. Det var också intressant att få jämföra lärarnas uppfattningar emellan men också med den relevanta litteraturen, för att kunna se i vilken utsträckning det praktiska motsvarar det teoretiska och dra slutsatser om hur språkläraren bäst kan göra för att elever ska lyckas i sin språkinläring.

2. Syfte och frågeställningar

Arbetet syftar till att lägga fram en bild av hur dagens undervisning i tyska brukar ske på ett antal grund- och gymnasieskolor. Med hjälp av den aktuella forskningen i litteraturen samt intervjuer med lärare i tyska, ska bilden huvudsakligen belysa lärarens arbetssätt och dess strävande efter att ge en meningsfull språkundervisning för *alla* elever. Dessutom ska bilden fokusera på följande frågeställningar:

- Vad anser läraren i tyska vara viktigast när hon/han planerar undervisningen och förbereder lektioner?
- Vad anses vara svårast för elever med att lära sig tyska och hur arbetar hon/han med det?
- I vilken utsträckning använder läraren tyskan under lektionstid?
- Hur stödjer lärare i tyska elever i behov av särskilt stöd i sin språkinläring?
- Hur ser språkinläring i tyska ut hos elever med annat modersmål än svenska?

2.1 Disposition

Arbetet är indelat i fyra delar: Den första delen är den teoretiska delen där jag redogör för de existerande studierna och tidigare forskningen som rör arbetsfrågeställningar. Den andra delen är den metodiska delen. I den delen motiverar och argumenterar jag för val av undersökningsmetod, nämligen den kvalitativa metoden, men diskuterar också undersökningens tillförlitlighet samt beskriver hur olika faser av undersökningen genomfördes. I den tredje delen som är analytisk presenterar jag, tolkar och analyserar intervjudata.

I samma del redogör jag för resultatet av undersökningen och tolkar detta med hjälp av studierna som presenterades i litteraturgenomgången.

I den fjärde och avslutande delen kommer en slutsats med anknytning till syftet och forskningsfrågor av arbetet att äga rum. En diskussion om resultaten i studien och en reflektion över studien och dess resultat hör också till den sista delen av arbetet.

2.2 Begreppsförklaringar

Moderna språk: Moderna språk som begrepp används bland annat i grundskolans och gymnasieskolans kursplaner gällande i första hand franska, spanska och tyska. Kursplanen för moderna språk kan också gälla andra språk som det ges undervisning i; exempelvis italienska, arabiska, ryska eller finska, dock inte engelska eller svenska (Skolinspektionen, 2010:6). Arbetet handlar om ämnet tyska.

Målspråk: Målspråket är det språk eleven studerar, får undervisning i samt således även det språk som läraren undervisar i (Skolinspektionen, 2010:6). I mitt fall är det tyska.

Tvåspråkighet: Ur individens synpunkt avser man med tvåspråkighet i första hand färdighet i två språk men begreppet omfattar även färdighet i flera språk (Forsell, 2005:320). I arbetet gäller det elever som talar svenska och något annat modersmål. De behärskar dessa två språk ungefär lika bra och kan uttrycka sig ungefär lika bra i båda språken.

2.3 Bakgrund

2.3.1 Språkvalet i grund- och gymnasieskolan

I samband med införandet av läroplan för det obligatoriska skolväsendet 1994 (Lpo 94) genomfördes en förstärkning av grundskolans språkprogram. En möjlighet att läsa spanska, jämsides med franska och tyska, inom ramen för elevens val infördes samtidigt (Skolinspektionen, 2010:6). Motivet till denna förstärkning var att det ökande internationella samarbetet skärper kraven på bredare och bättre språkkunskaper (Malmberg, 2000:8).

Enligt Malmberg har engelskan en självklar ställning som obligatoriskt främmande språk men med tanke på det ökande internationella samarbetet idag är det naturligt att kunskaper i engelska kompletteras med kunskaper i andra stora europeiska språk. Därför skulle alla elever vara skyldiga att göra ett språkval och välja ett andra främmande språk (Malmberg, 2000:8). Grundprincipen för språkvalet i grundskolan är att eleven väljer ett modernt språk, nämligen tyska, franska eller spanska. De andra valmöjligheterna ses som alternativ till ett modernt språk.

Det är möjligt att skolan, istället för något av de tre ovan nämnda språken, erbjuder undervisning i svenska, engelska eller teckenspråk om elever och föräldrar så önskar för att öka elevernas kunskaper i dessa ämnen. Dessutom ska timmar som avsedda för moderna språk kunna bytas mot elevens hemspråk (Malmberg, 2000:8).

Betydelsen av kunskaper i flera språk betonas å andra sidan i både Lgr 11 och Lgy 11:

”Kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Dessutom ökar kunskaper i flera språk individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv” (Skolverket, läroplan för grund- och gymnasieskolan, 2011:76).

Enligt grundskolans kursplaner måste elever från och med sjätte klass välja ett av de tre moderna språken samt engelska eller svenska. Det gäller i själva verket gymnasieelever också enligt gymnasieskolans kursplaner men där ingår fler språk inom ramen för språk valet exempelvis italienska och danska.

Att välja ett nytt språk att lära sig är inte något lätt val för elever. Det är precis lika spännande som förvirrande. Redan innan elever ska välja något modernt språk behöver de någon vuxen i skolan som ska stödja dem i sitt val. Lärarens roll är oerhört viktigt i detta avseende. Det ingår i lärarens uppdrag som finns inskrivna i läroplanen (Lgr11& Lgy11) att förmedla till elever betydelsen av att lära sig flera språk och vilka svårigheter som kan uppstå på vägen vid språkinläring och hur eleverna bäst kan uppnå målet. Det har visat sig enligt Skolinspektions rapport (Skolinspektionen, 2010:6) att elever tappar motivation och lust när de anser att språket som de valde är svårt och att deras val är fel vilket gör att de hoppar av sina språkstudier ganska tidigt.

2.3.2 Syftet med att lära moderna språk

Som tidigare nämnts börjar elever läsa ett modernt språk från och med sjätte klass. Vad är syftet med ämnet moderna språk och vad ska undervisningen i de här ämnena ge elever?

Moderna språk är viktigt för att eleverna ska

”framgångsrikt kunna delta i en värld med många internationella kontaktytor. Språk och olika kulturyttringar från olika delar av världen finns överallt i det svenska samhället. De språk som ryms inom ämnet är viktiga kommunikations- och informationsspråk i många olika miljöer och sammanhang och används inom så skilda områden som politik, ekonomi, musik och underhållning” (Skolverket, 2011:9).

Enligt Skolverket ger ämnet moderna språk en bakgrund till de samhälls- och kulturyttringar som eleverna är omgivna av och skapar möjligheter för dem att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang. Dessutom är ämnet också viktigt ur ett medborgerligt perspektiv, eftersom det ger ökade möjligheter att ta del av olika informations och kunskapskällor och sociala medier (Skolverket, 2011:9).

Goda kunskaper i moderna språk ger eleverna möjligheter att ta del av medborgerlig information från EU eller andra internationella organisationer, utan att vara beroende av en översättare (Skolverket, 2011:9).

Vad undervisningen i moderna språk ska ge elever betonas starkt i läroplanen för både grund- och gymnasieskolan 2011. Undervisningen i moderna språk syftar bland annat till att eleverna utvecklar kunskaper i målspråket och kunskaper om områden och sammanhang där språket används. Undervisningen ska dessutom utveckla elevers tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften.

Vidare ska elever genom undervisning ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå talat och skrivit språk, att kunna formulera sig och samspela med andra i tal och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare.

Undervisningen i ämnet moderna språk ska med andra ord ge eleverna förutsättningar att utveckla sina språkkunskaper och därmed är det språklärares uppgift att hjälpa elever i att kunna utveckla sin förmåga att

- ”förstå och tolka innehållet i talat språk och olika slags texter,
- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådda,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, och
- reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och delar av världen där språket används” (Skolverket, Läroplan för grundskolan och gymnasieskolan, 2011).

Målen som elever måste sträva efter är klara och tydliga enligt den ovanstående kursplanen men för att kunna uppnå de här målen behöver elever någon, som på något sätt kan leda deras inlärningsprocess så att de lyckas med det nya språket.

3. Litteraturgenomgång och teoretisk förankring

Som tidigare nämnts är syftet med arbetet att lägga fram en bild av dagens undervisning i tyska genom att lägga fokus på den aktuella forskningen och undersökningen om språkundervisning men också på lärarnas uppfattningar om sitt arbetssätt i undervisning i tyska, för att kunna jämföra både synpunkter och dra slutsatser om hur dagens undervisning ser ut.

I det här avsnittet ägnar jag mig åt att samla samt redogöra relevanta studier och forskning kring undervisningen i moderna språk i allmänhet och tyska i synnerhet. Därigenom presenterar jag några konkreta idéer som betraktas, enligt forskarna, som mycket användbara och effektiva i språkundervisningen: Hur kan de fyra färdigheterna hos elever nämligen talandet, skrivandet, läs- och hörförståelse bäst övas respektive utvecklas?

Hur kan språkläraren bäst arbeta med grammatiken som, enligt studierna, anses vara svårast hos de flesta av eleverna? Vilket stöd kan språkläraren ge elever i behov av särskilt stöd? Hur ser språkinläring ut hos elever med annat modersmål än svenska?

Dessa är några aspekter som kommer att belysas ur litteraturens perspektiv i denna del av arbetet.

3.1 De fyra färdigheterna vid språkinläring

Syftet med att lära sig ett nytt språk är i själva verket att vara kapabel att uttrycka sig både muntligt och skriftligt på det nya språket. Man ska kunna tala och samtala, förstå och göra sig förstådd. Dessutom ska man kunna läsa, höra och skriva på det nya språket.

Läroplansmässigt ska elever ges möjlighet i undervisningen att kunna förstå talat och skrivet språk, att kunna formulera sig och samspeja med andra i tal och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare (Skolverket, Lgr 11).

Dessutom ställer läroplanen några mål som elever ska ha uppnått i slutet av årskursen. Exempelvis ska elever på grundskolan, nämligen elever i årskurs 6-9, ha uppnått följande mål inom ramen för språkval:

”Lyssna och läsa - reception

- Tydligt talat språk och texter som är beskrivande från olika medier.
- Olika former av samtal, dialoger och intervjuer.
- Muntligt och skriftlig information, till exempel reklam och notiser.
- Språkliga företeelser som uttal, intonation, grammatiska strukturer, stavning och interpunktion i det språk som eleverna möter.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta olika typer av framställningar och samtal” (Skolverket, Lgr 11).

”Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Presentationer, meddelanden, berättelser och beskrivningar i sammanhängande tal och skrift.
- Språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd när språket inte räcker till, till exempel omformulering.
- Språkliga strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor och bekräftande fraser och uttryck.
- Språkliga företeelser för att förtydliga och berika kommunikationen som uttal och intonation, stavning och interpunktion samt grammatiska strukturer” (Skolverket, Lgr 11).

Som kan observeras i de ovan nämnda punkter krävs det en hel del ansträngningar från elevers sida för att kunna utveckla sina språkfärdigheter och uppnå målen.

Språkläraren ska å andra sidan anstränga sig i att skapa tillfällen där eleverna kan utveckla sina språkfärdigheter och uppnå målen som de strävar efter. Med andra ord är språkläraren skyldig att satsa på elevernas språkfärdigheter varje gång hon eller han möter dem och att hjälpa dem i att kunna utveckla sitt talande, skrivande, hör- och läsförståelse. Därför är det oerhört viktigt i detta sammanhang att elever uppmuntras att vilja och våga öva sitt nya språk både muntligt och skriftligt.

Hur kan de fyra språkfärdigheter bäst utvecklas ur litteraturens perspektiv så att elever ska uppnå målet som krävs i läroplanerna? Det finns flera studier och teorier kring den här frågan. Som lärarstudent fick jag, under mina studier inom lärarprogrammet, läsa några intressanta verk om språkdiraktik exempelvis *Språk för livet* och *Språkdiraktik* av författarna Eriksson & Jacobsson (2001) och Tornberg (2009). Men jag tycker att Malmbergs *I huvudet på en elev* är en av de mest intressanta böckerna. Boken presenterar ett projekt med namnet STRIMS⁵. Projektet är en samling undersökningar om strategierna som kan användas vid språkundervisning och språkinläring. Därför kommer jag i det här avsnittet att stödja mig på en stor del av vad undersökningar i den här boken har kommit till.

---

⁵ STRIMS står för Strategier vid inläring av moderna språk. Ett projekt som är uppbyggt kring de tankar elever i svenska grund- och gymnasieskolan har när de löser sina dagliga uppgifter under språklektionerna – och hur dessa tankar leder till individuella handlingsmönster eller strategier (Malmberg, 2000:3)

Ordförståelse, ordinlärning och ordanvändning

När det gäller ordkunskap har STRIMS- undersökningen kommit fram till att ett ord lärs in effektivare, om man arbetar aktivt med de ledtrådar sammanhanget kan ge

(Malmberg, 2000: 84). Genom att analysera problemet och resonera sig fram till förståelse verkar det som om orden stannar lättare kvar i minnen (Malmberg, 2000:84). Malmberg hävdar att eleverna som deltog i STRIMS- undersökningen ansåg att det kan vara bra att

”gå mera på djupet och försöka lära in glosan i ett sammanhang av något slag, till exempel läsa orden tillsammans med texten, testa orden i olika meningar, associera med ord som liknar svenskan och förknippa med olika episoder” (Malmberg, 2000:84).

Vidare har undersökningen kommit fram till att en övning som vid ordinlärning kan vara nyttig, är när elever får göra egna meningar, där ordet eller uttrycket används eftersom man minns dem meningar man gjort själv (Malmberg, 2000:84).

Hörförståelse

När vi kommer till hörförståelse så är denna ett av de minst undersökta områdena inom språkinlärningsforskningen trots att förmågan att förstå vad som yttras betonas starkt i kursplanerna för moderna språk (Malmberg, 2000:84).

Enligt STRIMS- undersökningen är det viktigt att elever, vid avlyssning av en hörtext till exempel, uppmanas att inte fastna på ord som de inte förstår utan att göra intelligenta gissningar och att lyssna på ett avsnitt flera gånger tills de kan uppfatta vad som verkligen sägs. Dessutom visar samma undersökningar att ett ständigt övande ger en tydligare och snabbare observerbar effekt än när det gäller de tre andra färdigheterna tala, läsa, skriva (Malmberg, 2000:234). Baserad på dessa fakta har läraren en oerhört viktig roll i att göra elevers ansträngningar inom det här området mer effektiva och framgångsrika.

Läsförståelse

Vilka strategier kan enligt forskarna, läraren använda i språkundervisningen för att hjälpa elever utveckla sin läsförståelse?

Först och främst avser jag att börja med det som Tornberg skrivit i sin bok *Språkdidaktik* om lärarens uppdrag angående elevers läsförståelse. Tornberg hävdar att

”läraren måste veta var eleverna befinner sig, hur de själva tänker och arbetar, och vilken anställning de har till läsning. Man måste med andra ord göra ett slags kartläggning av de olika arbetssätt eleverna redan använder sig av, låta de fundera över detta och ta del av varandras strategier. Denna medvetandegörande diskussion mellan eleverna och mellan eleverna och läraren blir då en naturlig utgångspunkt för att gå vidare” (Tornberg, 2009:105).

Vidare bör språklärare göra sina elever medvetna om hur de kan använda olika lässtrategier i främmande språk. Enligt en av forskarna som genomförde STRIMS- projektet är det risk att läraren i alltför stor utsträckning ger elever uppgifter som får dem att koncentrera sig mer på enskildheter i språket än på förståelsen av textinnehållet (Malmberg, 2000:157) . Han anser att elever bör få starta med en helhetsförståelse av innehållet i texten och först därefter ägna sig åt en mer detaljerad förståelse. Vidare betonar han att det är medvetenheten om den allmänna strukturen i ett stycke som ger eleverna möjlighet att bli effektiva läsare (Malmberg, 2000:157).

Studierna i samma projekt visar dessutom att om eleverna ska kunna nå en bra nivå vid sin läsning, krävs det att läraren tillsammans med eleverna studerar och analyserar hur en text är uppbyggd eftersom en sådan analys har ett stort värde för elevernas egen skriftliga framställning det vill säga att de får mönster för den språkliga uppbyggnaden av en egen text (Malmberg, 2000:157).

Ett ytterligare exempel på vilka strategier som språkläraren kan använda för att stödja elever i sin strävande efter en väl utvecklad läsförståelse är att låta elever arbeta tillsammans på en text som de exempelvis ska översätta till svenska. Det har visat sig i STRIMS-undersökningar att elever kan förstå och översätta texter mycket bra, eftersom de stöttar och inspirerar varandra. De använder dessutom sin kunskap om världen, sina kunskaper i andra språk och sina kunskaper om sammanhanget (Malmberg, 2000:160).

Vidare betonar Ulla Håkanson, en av de forskare som deltog i SRTIMS-undersökningar, att läraren behöver uppmuntra elever vid lösning av ett läsförståelseproblem att gissa om innehållet och bilda hypoteser, att testa dessa hypoteser, att acceptera en viss osäkerhet och att redogöra för hur de gått tillväga, när de försökt lösa eller har löst problemet eftersom att låta elever redogöra hur de löst problemet är ett sätt att öka sin medvetenhet om sin inläring (Malmberg, 2000:164).

Tornberg, som också deltog i STRIMS- undersökningar kring elevernas läsförståelse i moderna språk hävdar att elevernas förförståelse (kunskap om världen och om logiska sammanhang) ofta är avgörande för om de ska kunna tolka och förstå en för dem okänd text och de nya ord och uttryck som förekommer där. Därför är det av största betydelse att läraren uppmuntrar elever att använda sina förkunskaper om omvärlden därför att det ger nyckeln till förståelse. Ju större förförståelse eleverna har inom ett visst område, desto bättre kan de ta till sig ny information (Malmberg, 2000:164).

Dessutom har forskarna på STRIMS- projektet funnit att elever behöver uppmuntras att använda sina kunskaper i modersmålet och i andra främmande språk för att komma fram till förståelsen. Här ligger också vikten av lärarens roll i att uppmuntra elever att få hjälp av andra språk de redan kan och att jämföra språk emellan och använda de språkliga signaler de har kommit till eftersom detta kan underlätta förståelsen hos dem (Malmberg, 2000:236).

Skrivandet

I nu gällande kursplaner i moderna språk läggs stor vikt vid att elever ska utveckla sitt skrivande (Skolverket, Lgr11 & Lgy11). Elever brukar ha svårigheter när det gäller att skriva egna texter på främmande språk eller även översätta meningar till detta språk.

Enligt forskarna på STRIMS- projekt är det viktigt att lärare så tidigt som möjligt upptäcker de svårigheter elever har och var de befinner sig i sin språkliga utveckling eftersom läraren i så fall kan ha en helhetsuppfattning av elevers språkfärdighet samt utsikter att leda in dem på mer framgångsrika vägar (Malmberg, 2000:181). Dessutom hävdar författarna Eriksson och Jacobson i sin bok *Språk för livet* att läraren behöver ta del av vad eleverna skriver, reagera på innehållet, på struktur och sammanhang, och hjälpa dem att förbättra sitt språk (Eriksson & Jacobsson, 2001:90).

Utifrån sina undersökningar kring skrivning i tyska hävdar Tornberg, att lärare bör ha viss kunskap inte bara om elevernas skriftliga produkter utan också om deras tankar och tillvägagångssätt när de arbetar fram produkterna (Malmberg, 2000:204). Hon menar att läraren på så sätt kan ge konstruktiva råd för att få elever att utvecklas till bättre skribenter. Läraren kan med andra ord komma åt positiva och negativa inslag i elevers arbete och därmed stötta och förstärka det positiva (Malmberg, 2000:204).

I detta sammanhang visar undersökningar också att lärare med elever som har stora svårigheter i ett främmande språk kan ha nytta av att titta på vad dessa elever presterar på modersmålet därför att det kan kanske vara fråga om en generell språklig svaghet, till exempel när det gäller förmågan att bygga meningar (Malmberg, 2000:239).

Muntlig kommunikation

Att elever ska utveckla sin förmåga att kommunicera är starkt betonat i läroplanerna för ämnet moderna språk (Skolverket, Lgr11 & Lgy11). Detta förutsätter en hel del ansträngningar från både språklärarens och elevers sida. ”Att man kan tala språket” svarar nästan alla språkelever när man frågar dem vad de tycker är viktigast att lära sig (Eriksson & Jacobsson, 2001:53).

För att kunna förstå tal och delta i samtal måste elever använda språket aktivt. Språkläraren i sitt uppdrag ansvarar för att skapa stämning av trygghet i klassrummet så att alla elever känner sig så trygga att de vågar släppa loss och utveckla sitt språkliga flyt (Malmberg, 2000:235). Vilket stöd kan läraren ge elever i sitt strävande efter en väl utvecklad muntlig färdighet ur litteraturens synvinkel?

Att uttrycka sig på målspråket kan vara svårt och besvärligt för många elever. Att göra språkfel vid samtal kan ge dem en känsla av misslyckande och en misstro mot hela ämnet. Tornberg anser att många fel som eleverna gör på vägen mot målspråket är utvecklingsfel, vilket är ett tecken på att inläring pågår (Tornberg, 2009:203). Därför är det oerhört viktigt att uppmuntra elever att våga tala språket på lektionerna även om de gör fel.

Å andra sidan förordar Tornberg att allra bäst är att elever får rätta sig själva både i skrift och i tal men att läraren i sin tur ger positiv feedback om att det var bra att eleven rättade sig (Tornberg, 2009:203). Vidare hävdar hon att

”det bästa sättet att få elever att vilja och våga använda det språk som de håller på att lära sig är att låta de få vara en speaker in her/his own right” (Tornberg, 2009:204).

I detta sammanhang lägger Tornberg stor vikt på undervisning som betonar elevernas ansvar i sin inläring. Hon menar att eleven måste vara medveten om språkets uttrycksmöjligheter samt sin egen förmåga att utnyttja dessa för att kunna vara en effektiv språkanvändare även om den språkliga färdigheten har brister:

”En sådan elev vågar använda språket, upprepar frågan när han inte förstår och vill utnyttja de tillfällen som erbjuds för att träna språket och arbeta på att lära sig det. Eleverna bör på ett tidigt stadium vänja sig vid att reflektera över vad de gör och att ta ansvar för sin inläring och bli medvetna om vilka strategier de använder” (Malmberg, 2000:150).

Undersökningarna i STRIMS- projektet visar dessutom att talandet på det främmande språket inte är bara en fråga om att vilja och våga, utan också i hög grad om att kunna. Därför måste språklärare se till att systematiskt hjälpa eleverna att bygga upp ett ord- och frasförråd inom områden som de kan ha nytta och glädje av att tala om och sedan också ge dem möjlighet att använda detta förråd (Malmberg, 2000:142).

Vidare kan elever känna sig säkrare när de uppmanas att tala om något ämne som de tycker är intressant. Motivationen hos elever ökar när de känner att språket som de lärt sig går att använda för att uttrycka egna tankar (Eriksson & Jacobsson, 2001:72).

I det här sammanhanget förordar Tornberg att låta elever diskutera något ämne som de själva väljer och upplever som intressant och relevant (Malmberg, 2000:147).

Författarna i boken *Språk för livet* betonar betydelsen av att läraren använder målspråket vid undervisning (Eriksson & Jacobsson, 2001: 53). De anser att när läraren i klassen talar nästan bara målspråk blir det också mycket mer talat målspråk från eleverna. De ges på så sätt den bästa förutsättningen för att själva förstå och använda språket (Eriksson & Jacobsson, 2001: 53).

Studierna lägger dessutom stor vikt på elevers förstaspråk, det vill säga modersmål när det gäller kommunikationsförmåga. När eleven har svårigheter i det främmande språket bör läraren ta reda på om dessa svårigheter är specifika eller mer generella. Det är av stor betydelse att känna till hur elever fungerar under arbetet i sitt förstaspråk (Malmberg, 2000:130).

Det finns naturligtvis ännu fler studier i litteraturen på vilka strategier och metoder läraren kan använda på lektionerna för att stötta elever i sitt strävande efter välutvecklade språkfärdigheter men det är olämpligt att, ta upp alla av dem i det här arbetet med tanke på utrymmet.

I de nästa avsnitten kommer jag att lägga fram hur litteraturen ser på ytterligare tre viktiga aspekter av språkundervisning, nämligen grammatik, språkinlärning hos elever i behov av särskilt stöd samt hos elever med ett annat modersmål än svenska.

3.2 Om grammatikundervisning

”Vad tycker du är svårt när du lär dig språk?” är en fråga som elever som deltog i STRIMS projektet fick svara på. Det klart dominerade svaret i samtliga språk⁶ är att grammatik är svårt (Malmberg, 2000:16). Samma resultat visade studien som gjordes av Urban Hjelm, lärarutbildare vid universitetet i Linköping, angående elevers förståelse av tyskundervisningen på högstadiet:

---

⁶ Engelska, tyska, spanska och franska enligt STRIMS projektet.

”Eleverna ger uttryck för:

- stor osäkerhet vad avser grammatisk terminologi,
- påtagliga upplevelser av begreppsförvirring,
- uppfattning att grammatik är för abstrakt och för svårt,
- känslor av mindervärde, uppgivenhet och blockeringar” (Eriksson & Jacobsson, 2001:94).

Resultat från ovan nämnda studier ställer i hög grad språkläraren inför stora utmaningar när det gäller grammatikundervisningen. När en grupp elever upplever grammatik som svårt kan det också innebära att inte alla språklärare lyckas med att nå alla elever vid grammatikundervisning och att de metoder som de använder i undervisningen behöver utvecklas och kanske ändras. Därför ställs frågan om hur grammatikundervisningen kan vara effektiv och meningsfull, ur litteraturens synvinkel, och vilka nya vägar och metoder språkläraren kan använda för att öka och förbättra elevers grammatikförståelse?

Urban Hjelm, har i sin studie angående elevers förståelse av tyskundervisningen på högstadiet kommit till att läraren behöver inrikta sig på att få svagpresterande elever att förstå grammatik som begrepp det vill säga att elever först behöver förstå de olika grammatiska företeelserna som ordklasser, satsdelar, tema på verb, prepositioners funktion och så vidare, annars kan grammatikundervisning utgöra mer hinder än hjälp för den här kategorin elever (Eriksson & Jacobsson, 2001:94). Dessutom anser han att läraren också behöver

- ”finna alternativa vägar och metoder till insikten,
- finna alternativa vägar vid tillämpningen, finna nya arbetsformer och arbetssätt som stärker också svaga elevers självförtroende,
- mer medvetet underordna grammatikundervisningen de kommunikativa målen”
(Eriksson & Jacobsson, 2001:94)

Hjelm i sin studie, hävdar att lärare behöver satsa mer medvetet på att bygga i grammatikträningen i vardagsdialoger, det vill säga att integrera grammatikträningen i kommunikativa tal- och skrivövningar och att

”träna dem grammatiska strukturer i vardagsdialoger, där innehållet är det väsenliga. Grammatiken är underordnad de kommunikativa målen” (Eriksson & Jacobsson, 2001:95).

Hjelm anser dessutom att elever på så sätt kan ”lära sig att använda vanliga grammatiska mönster även om de inte kan förklara varför det heter så eller så” (Eriksson & Jacobsson, 2001:95).

Grammatik efter behov

Att anpassa grammatikundervisningen efter var och ens behov anses vara en bra metod enligt Eriksson och Jacobsson (2001). De menar att läraren bör ta ställning till vilka elever som behöver lära sig vad och vilken nytta de kan ha av grammatikundervisning. När läraren upplever hur liten effekt det blir av gemensamma genomgångar och arbete med övningsexempel, så är det en bra lösning att uppmana elever att arbeta vidare med övningar inom de områden de ser att de behöver (Eriksson & Jacobsson, 2001:107). Det innebär att läraren kan göra grammatikundervisningen till varje elevs personliga angelägenhet så att den blir effektivare (Eriksson & Jacobsson, 2001:107).

Grammatik som problemlösning i grupp

Annan forskning inom området grammatik visar att en grupp lärare har upplevt undervisningen som positiv när de fick prova Tornbergs problemlösningssmodell (Eriksson & Jacobsson, 2001:105).

Tornberg i sin forskning inom STRIM har använt grammatik som problemlösning så att undervisning blir roligare och effektivare. Vid problemlösning fick elever jobba i små grupper där de ska försöka pussla ihop isär klippta meningar och formulera efteråt en grammatisk regel. Därför förordar Tornberg i sin bok *Språkdidaktik* ett arbetssätt där ”eleverna själva försöker upptäcka reglerna, formulerar dem med egna ord och använder dem i egna exempel, gärna i grupp i form av problemlösning” (Tornberg, 2009:97). Hon menar att problemlösning i grupp leder till livliga och meningsfulla diskussioner vilket i sig leder till att öka förståelsen hos elever på ett intressant och roligt sätt.

Grammatiköversättning

Att använda översättningsmetod samt att jämföra den strukturella uppbyggnaden hos målspråket och något annat språk, modersmål till exempel, kan dels underlätta inläring av det främmande språket och dels förutsäga var svårigheterna i det främmande språket är störst (Tornberg, 2009:45). Med andra ord anser Tornberg att ”en parallell beskrivning av två språk” kan ha stor betydelse för språkundervisningen i allmänhet och för grammatikundervisningen i synnerhet (Tornberg, 2009:45).

3.3 Språkstudier och elever i behov av särskilt stöd

Av två skäl har jag valt att belysa diskussionen om elevers motivation vid språkinläring.

För det första är motivation en framgångsfaktor för studier, så även för språkstudier (Skolinspektionen, 2010:6). För det andra är att många elever i behov av särskilt stöd funderar på att hoppa av när de känner att språket de läser är svårt (Skolinspektionen, 2010:6).

Enligt Skolinspektions rapport 2010:6 skapas motivation genom bland annat delaktighet och en känsla av meningsfullhet. I rapporten framgår följande:

”arbetssätt och metoder ska, enligt gällande läroplan, varieras och anpassas efter elevernas skilda förutsättningar, intressen och behov. Om detta sker ökar chansen att alla elever upplever undervisningen meningsfull eftersom elever har olika bakgrund och olika sätt att lära. Eleverna har också rätt att vara delaktiga i planeringen av undervisningens innehåll och utformning” (Skolinspektions rapport 2010:6)

Vidare och enligt samma rapport får elever som fundera på att avbryta sina språkstudier svagt stöd och otillräcklig motivation från skolan att fortsätta. Därför ökar avhoppet bland eleverna och idag varierar avhoppet från moderna språk, enligt Skolverkets statistik, mellan 20 och 25 procent:

”En orsak till att elever avbryter är att undervisningen blir för svår och att de inte får den hjälp de behöver. Skolorna gör inte tillräckligt för att motivera och stödja elever som funderar på att hoppa av genom att ge dem reella förutsättningar att fortsätta sina studier. Stöd, respektive utmaningar till de elever som behöver, ges i alltför begränsad omfattning. Undervisningen behöver anpassas i större utsträckning till elevernas skilda förutsättningar och behov. Många elever behöver utmanas i större utsträckning. Andra elever behöver större möjligheter till stöd” (Skolinspektions rapport 2010:6)

Språkläraren ställs enligt den ovan nämnda undersökning inför stora utmaningar i sitt uppdrag. Elever behöver uppleva undervisningen och läroprocessen som meningsfull för att kunna fortsätta med språket som de håller på att lära sig. Det är lärarens ansvar att skapa optimala inlärningsmiljöer för alla elever. I detta sammanhang förordar Dysthe i sin bok *Det flerstämmiga klassrummet* att

”alla elevers röster får komma till tals och att alla elever på så sätt kan bidra till att ny mening skapas i undervisning. Elevernas engagemang växer då de får vara med och bestämma målsättningen och hur de ska använda inlärningsredskapen” (Dysthe, 1996:245).

Enligt Dysthe är äkta engagemang, delaktighet och höga förväntningar tre viktiga villkor för lärandet (Dysthe, 1996:238). Hon hävdar att äkta engagemang skapas genom tre villkor: att läraren anser att eleverna har något att bidra med och också skickar signaler om detta, att eleverna ser en koppling mellan det de ska lära sig och sitt eget liv och sina egna erfarenheter och att eleverna har en viss kontroll över inlärningsmålen och inlärningsmetoderna (Dysthe, 1996:239).

När det gäller delaktighet så ansvarar läraren, enligt Dysthe (1996), för att skapa tillfällena för att så många elever som möjligt använder språket aktivt. Dessutom anser Dysthe att elever gör ett bättre arbete när läraren ställer höga krav och förväntningar på dem och att elevernas självrespekt ökar när läraren signalerar att det som de tänker, säger och skriver är intressant och värt att kommentera (Dysthe, 1996:241).

Det bör noteras i det här sammanhanget att Dysthe refererar till Vygotskijs syn på både elever och läraren. Vygotskij anser att

”om elever lämnas för sig själv kommer utvecklingen och inläringen att avstanna eller försenas. För att en utveckling ska kunna äga rum måste aktiviteterna i klassen vara inriktade på det som ligger en bit ifrån eleven” (Vygotskij, 1978:86).

Vygotskij påpekade också att man i skolan har varit alltför ”intresserad av att prova vad eleven kan i stället för att intressera sig för möjligheten av framtida lärande” (Vygotskij, 1978:86).

Dysthe refererar enligt ovan till Bakhtins idéer om dialog, mening och förståelse som är av mycket stor betydelse för undervisning. Bakhtin hävdade att ”mening är något som uppstår i dialogen och i samspelet mellan den som pratar och den som är mottagare”. Han hävdade också att ”det inte är individer utan ”vi” som skapar mening” (Dysthe, 1996:65).

Vidare ansåg Bakhtin att

”förståelse kräver alltid en eller annan form av respons gavsvar och dialogiskt utbyte och att det är responsen och återkopplingen från mottagarna som utgör och förbereder grunden för en aktiv och engagerad förståelse” (Bakhtin, 1981:282).

Utifrån en sådan synvinkel äger inläringen alltid rum i ett samspel. ”I ett klassrum kommer elevernas förståelse att vara beroende av hur de svarar på lärarens och klasskamraternas röster och på olika texter som de möter” (Dysthe, 1996:67).

Forskarna Eriksson & Jacobsson betonar i sin bok *Språk för livet* betydelsen av att läraren bör respektera elevernas uppfattning om hur de vill lära sig. Läraren bör också diskutera med elever det som de vill lära sig och hur de lär sig detta bäst (Eriksson & Jacobsson, 2001:98)

I STRIMS- undersökningen förordar forskarna att stödåtgärder måste sättas in tidigt så att eleven inte ska bli hopplös efter. De menar att en tidig diagnos bör kunna visa om elever saknar de verktyg som behövs för att lära sig det nya språket. Att diagnostisera var elevens inläringssvårigheter ligger och sätta in lämpliga stödåtgärder är en mycket viktig uppgift för skolan (Malmberg, 2000:239).

3.4 Språkinläring hos elever med annat modersmål än svenska

Den svenska skolan har fått ett nytt ansikte som speglar den verkliga bilden av det nya samhället, det mångkulturella samhället. Om vi tar en närmare titt på dagens skolor finner vi att det finns i nästan varje klass elever med en annan bakgrund än svensk, det vill säga elever som inte har svenska som modersmål.

Enligt uppföljningsstudierna har elever som talar ett annat modersmål än svenska i hemmet störst svårighet utifrån betygskriterier och dessutom presterar de generellt sett sämre än elever med inhemsk bakgrund (Cederberg, 2006).

Hur bra eller dåligt presterar elever med annat modersmål än svenska när det gäller att lära sig ett nytt språk? Hur påverkar detta språkinläring?

Studierna har visat att vid inläring av ett nytt språk underlättas förståelsen genom att

”språket knyts till konkreta händelser som upprepas gång på gång. För många elever med annat modersmål än svenska är det dessutom mycket naturligare att lära sig det nya språket genom direktmetodik än genom svenska” (Eriksson & Jacobsson, 2001:54).

Studierna har också visat att språken kompletterar och berikar varandra. Tvåspråkighet, det vill säga att kunna både modersmålet och svenska, har visat sig främja insikter om hur språk är konstruerade och fungerar (Lindberg, 2002:2). Dessutom har det kunnat fastställas många positiva samband mellan tvåspråkighet och kognitiv utveckling:

”[...] tvåspråkiga får en högre medvetenhet om språklig form och funktion i allmänhet. De kommer tidigt underfund med språkets symboliska funktion när de upptäcker att flera olika uttryck kan användas för att beteckna en och samma sak. [...] tvåspråkiga blir mer flexibla i sitt tänkande genom att de lätt kan växla mellan olika språk. Det kan gynna förmågan att se flera alternativa lösningar på ett problem och vid behov överge en hypotes till förmån för en annan. [...] flerspråkiga genom tidig kontakt med flera språk i högre grad än enspråkiga utvecklar sitt verbala tänkande och sin förmåga att utnyttja språket som ett stöd för sitt tänkande” (Lindberg, 2002:2).

Det är viktigt i detta sammanhang att språkläraren uppmuntrar dessa elever att använda sina kunskaper i modersmålet när de lär sig ett nytt språk. Att jämföra, översätta och associera ord och regler i båda språken kan underlätta förståelse hos dem. Detta har betonats starkt av Tornberg som hävdar att användning av översättningsmetoden samt jämförelsen mellan den strukturella uppbyggnaden hos målspråket och hos något annat språk, modersmål till exempel, kan dels underlätta inläring av det främmande språket och dels förutsäga var svårigheterna i det främmande språket är störst (jfr Tornberg, 2009:45).

3.5 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man konstatera att det är en hel del användbara strategier och teorier i litteraturen som kan bidra till att ge elever en lyckad undervisning. Samtidigt kan elever genom dessa strategier ges de förutsättningar som läroplaner pratar om och som kan hjälpa elever att utveckla sina språkfärdigheter. Undersökningar som presenterats i litteraturgenomgång har visat hur elever bäst kan lära sig nya ord, förstärka hör- och läsförståelsen och förbättra kommunikationen både muntligt och skriftligt.

Eftersom grammatik betraktas som ett av elevers mest besvärliga områden i sin språkinläring har det funnits flera studier om det här området. Det har visat sig att läraren bör finna alternativa metoder och arbetsformer som kan stärka elevers insikt samt elevers självförtroende och hjälpa dem att bekämpa känslan av misslyckande och misstro mot ämnet.

När det gäller elever i behov av särskilt stöd ställs läraren inför stora utmaningar i sitt uppdrag. Misslyckande i språkstudier kan leda till avhopp från moderna språk. Elever behöver uppleva undervisning som meningsfull för att kunna fortsätta med språket. Forskarna förordar därför att stödet till dessa elever bör vara starkare genom att motivera dem tillräckligt och engagera dem i arbetsprocessen.

Elever med annat modersmål än svenska kan enligt studierna (jfr Cederberg, 2006) ha svårighet i sin skolkarriär jämfört med inhemska elever. Däremot har studierna visat att tvåspråkighet hos dessa elever kan underlätta förståelsen vid inläring av ett nytt språk på grund av flexibilitet i tänkandet och förmågan att se flera alternativa lösningar på ett problem till exempel.

Nästa del i arbetet är den metodiska delen. På den delen ska jag motivera och argumentera för val av undersökningsmetoden, nämligen den kvalitativa metoden, men också diskutera undersökningens tillförlitlighet samt beskriva hur olika faser av undersökningen genomfördes.

4. Metod

Fokus för detta kapitel är forskningsmetod efter att forskningsfrågeställningarna litteraturgenomgången har blivit klarare. Det finns olika sätt att samla information för att få sina frågor besvarade. Vilken forskningsmetod man väljer beror på vad som verkar ge bäst svar på frågeställningarna i förhållandet till den tid och de medel som står till förfogande (Patel & Davidson, 2003:63).

Under de senaste årtiondena har det diskuterats en hel del kring kvantitativt och kvalitativt inriktad forskning. Med kvantitativt inriktad forskning menas forskning som innebär mätningar vid datasamlingen och statistiska bearbetnings- och analysmetoder.

Med kvalitativt inriktad forskning menas forskning där datainsamling fokuserar på mjuka data, till exempel i form av kvalitativa intervjuer och tolkande analyser, oftast verbala analysmetoder av textmaterial (Patel & Davidson, 2003:14).

4.1 Val av metod

Jag har valt att använda mig av en kvalitativ metod i mitt arbete eftersom kvalitativa studier ”bygger på forskningsstrategi där tonvikten oftare ligger på ord än på siffror vid insamling och analys av data” (Bryman, 2008:340). Dessutom är ambitionen i den kvalitativa studien att upptäcka företeelser, att tolka och förstå innebörden av livsvärlden, att beskriva uppfattningar eller en kultur. Begreppet validitet i en kvalitativ studie gäller snarare hela forskningsprocessen (Patel & Davisson, 2003:102).

Vidare anser Bryman att den kvalitativa forskningen uppvisar framförallt förhållandet och kopplingen mellan teori och praktik samt förståelsen av den sociala verkligheten på grundval av hur deltagarna i en viss miljö tolkar denna verklighet. Den uppvisar dessutom att de sociala egenskaperna är resultatet av ett samspel mellan individer och inte av några andra företeelser (Bryman, 2008:340).

För att kunna samla information har jag använt mig av forskningsintervjun därför att det verkar ge bäst svar på mina frågeställningar:

”den kvalitativa forskningsintervjun försöker att förstå världen från intervjupersonens synpunkt, formulera meningen i människors upplevelse, ta fram deras livsvärld, innan man ger sig in på vetenskapliga förklaringar” (Dalen, 2007:11).

4.2 Undersökningsgrupp

För att undersöka arbetsfrågeställningarna har jag intervjuat sex lärare i tyska, fem kvinnor och en man. Alla sex lärare är från 35 år och uppåt och har jobbat i många år som lärare i tyska, svenska och svenska som andra språk. Två av lärarna jobbar på grundskolan och resten på gymnasieskolan.

Medveten om mina skyldigheter gällande intervjuades identitet och skolor de jobbar på har jag använt fingerade namn och kallat lärarna som följande:

Lärare C: gr⁷ lärare G: gy⁸, lärare H: gy, lärare K: gy, lärare N: gy och lärare T: gr.

4.3 Genomförandet av intervjuerna

Intervjuerna i mitt arbete har förts som ”halvstrukturerade” eller ”semistrukturerade” intervjuer som det, enligt Stukát brukar kallas (Stukát, 2005: 39). Vid sådan typ av intervju ska man som intervjuare gå utifrån ett antal huvudfrågor som ställs likadant till alla. Men följdfrågor liksom ”Vad menar du med det?” ska också ställas så att samspelet mellan intervjuaren och den som intervjuades ska utnyttjas till att få så fyllig information som möjligt (Stukát, 2005:39).

Metoden i arbetet består som tidigare nämnt i att genomföra intervjuer. För att klargöra syftet med intervjun och på vilket sätt lärarnas bidrag skulle användas har jag först skickat brev⁹ till alla intervjuade. I breven har jag nämnt på ett tydligt sätt frågorna som jag ville få svar på och hur viktigt för mitt arbete det är att få dem besvarade.

---

⁷ gr står för grundskolan.

⁸ gy står för gymnasieskolan.

⁹ Se bilaga 1.

Jag har också nämnt att intervjuerna är *konfidentiella* (Patel & Davidson, 2003:70) vilket innebär att det är bara jag som har tillgång till intervjuades uppgifter. Dessutom har jag angett fullständig information om mig själv.

Jag har intervjuat sex lärare i tyska på både grund- och gymnasieskolan för att ta reda på vad de säger om sin undervisning i det här ämnet och på så sätt för att kunna jämföra deras uppfattningar och tolkningar kring undervisningen med det som står i litteraturen. Jag fick intervju fem lärare på sina arbetsplatser, nämligen på en lugn plats i skolorna, och en via e-post eftersom denna inte hade möjlighet att träffas.

Registreringen av intervjusvar skett med hjälp av iPhone. Varje intervju tog cirka sextio minuter, jag fick också möjlighet att efteråt ställa ytterligare frågor via telefon samt e-post.

Vid intervjuerna har jag följt Patel & Davidsons rekommendationer

(Patel & Davidson, 2003:71) att visa ett genuint intresse och förståelse för intervjupersonerna och dessutom att visa medgivenhet med avseende på intervjupersoners uttryck av känslor och attityder.

Materialet har jag därefter transkriberat det vill säga skrivit ut i sin helhet. Nackdelen med metoden, nämligen forskningsintervjun är att den är tidskrävande eftersom

”transkriberingen av intervjuer är tidsödande och det kan bli många sidor. En timmes intervju tar någonstans mellan tre-fem timmar att skriva ut” (Stukát, 2005:40).

4.4 Databearbetning, analys och tillförlitlighet

Enligt Stukát finns det inte fasta regler för bearbetningen och analysen av ostrukturerade intervjusvar jämfört med sättet för den kvantitativa arbetsgången (Stukát, 2005:41). Däremot anser han att det krävs många upprepade läsningar av intervjuutskriften så att man kan komma under eller bakom det bokstavligen innehållet (Stukát, 2005:41).

Jag har i mitt arbete valt att följa Stukáts rekommendation om att redovisa tydligt intervjuades tolkningar och konkretisera och exemplifiera med välvalda intervjuцит (Stukát, 2005:42).

Eftersom analysen baseras i stor sträckning på intervjuer har jag strävat i mitt arbete efter en

”bra balans mellan citat från intervjuades och egen kommenterade texten så att läsaren själv får möjlighet att bedöma tolkningens trovärdighet” (Patel & Davidson, 2003:106).

4.5 Etiska aspekter

I brevet till lärarna har jag varit mån om att ta hänsyn till alla etiska aspekter i samband med kvalitativ intervjuforskning. All vetenskapliga verksamheten ska styras av principer som är preciserade i lagar och riktlinjer (Dalen, 2008:20). Enligt Dalen får forskning utföras när vissa krav är uppfyllda till exempel:

- Krav på samtycke som innebär att forskningspersoner har samtyckt till den forskning som avser henne eller honom. Dessutom ska deltagare i undersökning ha rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor han eller hon ska delta.
- Krav på att bli informerad det vill säga att forskningspersonen ska informeras om planen för forskning, syftet med forskning, metoder som kommer att användas, att deltagande i forskningen är frivilligt med mera.
- Krav på konfidentialitet: Det innebär att alla uppgifter om identifierbara personer ska antecknas, lagras och avrapporteras. Med andra ord ska det vara praktiskt omöjligt för utomstående att komma åt uppgifterna (Dalen, 2008:24).

Enligt Dalin (2008) finns det två krav till, nämligen krav på skydd för barn och hänsyn till svaga och utsatta grupper men eftersom ingen av två grupperna används som informanter i arbetet är det olämpligt att beröra dessa punkter närmare.

5. Resultat och analys

I den här delen av arbetet kommer jag att studera och analysera lärarnas uppfattningar och tankar och tolka resultatet med hjälp av den teorin och forskningarna som presenteras i litteraturgenomgången. Detta för att kunna på slutet av arbetet formulera en tydlig slutsats med anknytning till forskningsfrågeställningarna samt diskutera resultatet av studien.

Lärarna fick huvudsakligen svara på nedan nämnda frågor men det blev också ytterligare följdfrågor när jag försökte angripa frågeställningen från ett annat håll. Jag kommer att använda mig av citat så att presentation av lärarnas uppfattningar och tankar ska verka innehållsrik och betydelsefull men å andra sidan att läsaren ska få en övergripande förståelse av vad frågan handlar om. Frågorna handlar om följande:

5.1 Viktig fokus i planeringen

5.1.1 Resultat

På den här frågan har lärarna angett nästan samma svar. Både grundskol- och gymnasielärare anser att viktigast i undervisningen är två saker: att gå utifrån läroplaner vid planering och att variera undervisningen.

När det gäller läroplaner betonar lärarna betydelsen av att planera en tydlig undervisning som motsvarar kriterier i läroplanen och att utgå från de förutsättningarna som elever måste ges för att kunna utveckla sitt språk. De anser att både lärare och elever bör vara medvetna om vad som gäller för varje årskurs och vad som krävs för att kunna uppnå målet.

Lärare G: gy har angett följande svar:

”Först och främst måste jag utgå från kursplanerna så att jag ska veta vad jag ska lära ut och vad eleverna ska lära sig”(lärare G: gy).

En annan lärare tycker att hon utgår från kursmålen och betygskriterier men samtidigt betonar hon att elever också måste vara medvetna om hur arbetsprocessen fungerar:

”[...] skolverkets kursmål och betygskriterier så att jag ser till att jag har alla delar med vid planering av undervisningen och vet vad eleverna ska uppnå för kunskaper när de slutar kursen [...] Elever måste informeras också om arbetsprocessen så att de vet vad jag förväntar mig av dem.”(Lärare K: gy).

Läraren T: gr ställer stor vikt på att både läraren och elever ska var medvetna om kopplingen mellan lärandet och bedömning:

[...] en bra och tydlig planering är viktigast för både eleverna och lärarna. Undervisningen ska vara bra och tydlig planerad efter läroplanen. Om eleverna exakt vet vad de ska göra, så gör de allt mer effektivt. Både jag och mina elever ser kopplingen mellan lärande, bedömning och betygsättning på samma sätt. (Lärare T: gr)

En liknande uppfattning uttrycker en annan lärare:

[...] jag brukar kolla igenom kursmålen och planera väldigt långt innan. Jag måste vara väldigt tydligt så att eleverna förstår hur jag vill att det ska bli. Redan från början vet mina elever vilka förutsättningar ska gälla för att nå ett visst betyg. De och jag vet precis vilka kriterier ska vara uppfyllda (Lärare H: gy).

När det gäller variation i undervisningen hävdar lärare att för att elever ska kunna utveckla sin språkkunskap och uppnå målen i sin språkinläring behöver de öva sin språkfärdighet lika mycket genom att prova olika arbetsmodeller i undervisningen.

De menar att alla språkfärdigheter är lika viktiga och därför är det oerhört viktigt att använda olika metoder som förstärker elevers talande, skrivande, hör- och läsförståelse.

Dessutom anser de att en varierad språkinläring berikar elevaktivitet och elevers förmåga att samarbeta men också att ta ett större ansvar vid egna produktioner.

I sitt svar uttrycker en lärare följande:

"[...] I undervisnings situationer är det variation som är viktigast för mig. Man brukar traditionellt dela undervisningen i nämligen läsförståelse, hörförståelse muntligt kommunikation och skriftligt kommunikation. Alla är lika viktiga och jag försöker träna alla lika mycket" (Lärare G: gy).

En annan lärare betonar också betydelse av variation i undervisningen men understryker samtidigt att variation ska fånga upp elevers intresse också:

"[...] variation så att man inte håller sig med samma sak för längre tid [...] Att öva talet varje lektion genom att prata i små grupper, jobba på tester och skriva texter. Att variera undervisning och att man försöka fånga upp alla elevers intresse med olika metoder och eleverna kunskap måste hela tiden utvecklas och förbättras" (Lärare H: gy).

I sitt svar har läraren K: gy visat hur elever brukar vid diskussion av något intressanta tema öva samtliga färdigheter:

"Variation är bästa metoden så att man får med all delar. På steg fyra har vi pratat om civillkurage i små grupper och elever fick skriva egna situationer och lyssna på varandras åsikter efteråt har de läst tidningsartiklar och fakta texter och sett filmen och ska skriva uppsats" (Lärare K: gy).

En annan lärare betonar att han växlar men också bygger på något annat som hänger ihop i undervisningen:

"Att man växlar stoff i tyska mellan texter, grammatik, muntligt, egen produktion så att man har alla dem här faktorerna som man måste ha med. Så att det blir en god och rolig mix. [...] på ena sidan att växla å andra sidan att bygga på något annat så att man inte gör saker som inte alls hänger ihop" (Lärare N: gy).

Läraren C: gr å andra sidan hävdar att man ibland måste ställa lite krav och ge svårare uppgifter:

”Man måste variera och växla mellan saker som är svåra och saker som är enkla. Samtidigt måste man ställa lite krav. Brukar utgå från läromedel men också variera med andra texter från nätet eller från andra läroböcker så att det blir bra variation” (Lärare C: gr).

5.1.2 Analys

Lärarna hävdar att en bra och tydlig planering som utgår utifrån läroplanen ger en bra och tydlig undervisning. De menar att man på så sätt kan ha ett tydligt mål och att man får i förväg veta det som måste göras och läras ut på varje lektion. En planering som utgår från läroplaner innebär att undervisningen i moderna språk ska ge elever ”möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga” (jfr Skolverket, Lgr11:76).

Å andra sidan anser lärarna att det är också viktigt att klargöra för elever vilka kunskapskrav som gäller för varje betyg så att de vet vad som förväntas av dem för att kunna uppnå målet. Kunskapskraven för ämnet moderna språk står klart och tydligt i läroplanen för både grund- och gymnasieskolan (Skolverket, Lgr11 & Lgy11).

Tre lärare upplever att deras elever tycker att ämnet tyska är spännande på grund av dem varierade aktiviteter som görs i klassen och som samtidigt får dem förbättra och utveckla alla sina språkfärdigheter.

Några gymnasielärare har angett att de använder sig av filmer på olika sätt för att förstärka elevers både hörförståelse och skrivandet. Andra uttrycker att de använder sig av nätet i hög grad i undervisningen för att få eleverna läsa och diskutera aktuella teman och samhällsfrågor i Tyskland (jfr Skolverket, Lgy11 & Lgr11:76).

När lärare hävdar att undervisningen måste vara varierad för att kunna vara meningsfull innebär detta att de utgår från dem möjligheterna och förutsättningarna som läroplanen pratar om och som måste ges för elever vid språkinläring. Som jag nämnt tidigare i litteraturgenomgången¹⁰ ska elever enligt läroplanen ges möjligheter och förutsättningar att kunna kommunicera på främmande språk på ett funktionellt sätt (jfr avsnitt 3.1).

---

¹⁰ Se 3.1 i kapitel 3

5.2 Elevers största problem med att lära sig tyska

5.2.1 Resultat

På denna fråga har lärare angett två olika svar. Fyra lärare anser att grammatiken är elevernas största problem medan de andra två lärare anser talandet hos elever och att få dem tala vara svårast.

När det gäller grammatik har lärarna nämnt olika områden i grammatiken som elever anser vara svårast men de betonar samtidigt att det inte betyder att elever inte klarar dem områdena. Lärarna hävdar att de använder olika metoder och strategier vid grammatikundervisning för att få elever förstå. Å andra sidan anser några lärare att elever lär sig på olika sätt när det gäller vissa grammatiska mönster. Några elever är snabbare på att kunna förstå och använda reglerna än dem andra. Därför brukar lärarna alltid uppmana elever att ta eget ansvar och öva det området som de tycker är svårt.

En lärare säger att hon ibland använder sig av översättningen från svenska till tyska och tvärtom för att underlätta elevers förståelse:

"[...] grammatik till exempel vid användning av ackusativ- och dativobjektet men jag brukar alltid ge enkla exempel när vi går igenom de här momenten och för det mesta fungerar det. [...] många jämförelser med svensk grammatik för att få elever förstå den tyska grammatiken" (Lärare: K gy).

En annan lärare använder sig också av översättning till svenska men också jämförelser mellan båda språk:

"Elever visar till exempel stor osäkerhet när det gäller adjektivets svaga och starka böjning och ordföljd och jag brukar ibland använda översättningen från svenska till tyska och tvärtom för att underlätta förståelsen hos elever" (Lärare G: gy).

En lärare säger att hon försöker öva grammatiken i tal- och skrivövningar till stor del eftersom elever ibland har mycket svårt att förstå teoretisk grammatik:

"Vid dialoger och skrivövningar brukar jag förklarar och tränar mycket grammatik med dem och det fungerar bra" (Lärare C: gr)

En grundskollärare menar att enkla och roliga övningar kan förstärka elevernas förståelse i grammatiken. Hon hävdar också att läraren ska ta hänsyn till elevers enskilda svårigheter i området grammatik för att kunna bäst hjälpa dem:

"[...] grammatik och speciellt användning av artiklarna (der/die/das). De förstår inte systemet i det tyska språket och jag påstår att det verkligen är svårt [...] använder enkla och roliga övningar som förstärker elevernas svaghet i detta område. [...] det är varierat också eftersom elever lär sig på olika sätt och därför är det viktigt att se var eleven har svårighet" (Lärare T: gr)

När det gäller att öva talandet uttrycker en gymnasielärare hur svårt det är för några elever att prata tyska i klassen men han menar att det kan bli inspirerande och stimulerande för eleverna när de får jobba i små grupper eller spela upp egna dialoger:

"[...] att få dem prata. Några elever tycker att det är jobbigt att uttrycka sig på tyska. Ibland säger jag meningar för dem och de ska säga dem efter. [...] grupparbete gör det lite lättare. Men man måste hitta olika sätt att de till exempel skriver egna dialoger och spelar upp dem" (Lärare N: gy).

En annan lärare lägger stor vikt på att uppmuntra elever på något sätt som förstärker självförtroende hos dem. Hon tycker också att grupparbete kan vara stimulerande och inspirerande:

"[...] några vågar inte prata, det har med självförtroende att göra. [...] Jag pratar hur viktigt det är att man vågar prata och att det inte spelar någon roll om de säger fel. [...] Jag övar med eleverna ofta genom diskussioner i små grupper eftersom de uppmuntrar varandra på så sätt och samtidigt lär de nya ord från varandra också ." (Lärare K: gy).

Läraren H: gy anser att när hon talar tyska blir det mer talat tyska från eleverna. Hon betonar också betydelsen av både att ge elever en positiv respons även om de gör fel och att skapa en trygg atmosfär i klassen:

"Om jag ställer en fråga på tyska så svarar de på tyska och det är viktigt att jag aldrig rättar eleverna när de svarar muntligt. Jag brukar alltid säga "bra!" och uppmuntra dem. Så det är bättre att våga prata och göra fel än att aldrig prata. Stämningen i klassen spelar en viktig roll" (Lärare H: gy) .

5.2.2 Analys

I litteraturgenomgången¹¹ visas olika metoder som enligt flera undersökningar anses vara positiva och effektiva vid grammatikundervisning. Till exempel kan språkläraren vid undervisningen använda problemlösning i grupper (jfr Tornberg, 2009:97) eftersom det leder till livliga och meningsfulla diskussioner samt till att öka förståelsen hos elever på ett intressant och roligt sätt.

Det har också visat sig att översättningar och jämförelser mellan målspråket och andra språk exempelvis, modersmål är en uppskattad metod av många elever eftersom det underlättar förståelsen av grammatiska företeelser (jfr Tornberg, 2009:45).

---

¹¹ Se 3.2 i kapitel 3

Dessutom är det också av största betydelse att integrera grammatik i vardagsdialoger och att anpassa grammatikundervisning efter varje elevs behov vilket lärarna också har betonat i sitt svar vilket i stor sträckning motsvarar Hjelms uppfattning¹² om att läraren ska satsa mer medvetet på att bygga in grammatikträningen i vardagsdialoger (jfr Eriksson & Jacobsson, 2004:95).

Som framgår i svaren uppmuntrar lärarna elever att använda tyska vid diskussioner och dialoger även om de gör fel. Lärarna håller på så sätt med Tornberg¹³ som anser att många fel som eleverna gör på vägen mot målspråket är utvecklingsfel, det vill säga ett tecken på att inläring pågår. En gymnasielärare tycker med andra ord att det är bättre att våga prata och göra fel än att aldrig prata. I detta sammanhang hävdar Tornberg att ”det bästa sättet att få elever att vilja och våga använda det språk som de håller på att lära sig är att låta de få vara en speaker in her/his own right” (Tornberg, 2009:204).

Enligt en av gymnasielärarna får elever arbeta i grupper och öva egenskrivna dialoger eftersom de hjälper och inspirerar varandra på så sätt och dessutom kan samarbetsförmågan hos dem förstärkas. Forskarna Eriksson och Jakobsson skrivit i sin bok *Språk för livet* att ”motivationen hos elever ökar när de känner att språket som de lärt sig går att använda för att uttrycka egna tankar” (Eriksson & Jacobsson, 2001:72). Dessutom förordar Tornberg att låta elever diskutera något ämne som de själva väljer och upplever som intressant och relevant (jfr Malmberg, 2000:147). En annan lärare säger att hon ställer frågor på tyska för att få elever svara också på tyska och hon betonar samtidigt att hon aldrig rättar elever när de går fel vid muntliga övningar men däremot brukar hon uppmuntra dem att använda tyska så mycket som möjligt. Studierna i litteraturen lägger stor vikt på lärarens användning av målspråket. När läraren i klassen talar nästan bara målspråk blir det också mycket mer talat målspråk från eleverna. De ges på så sätt den bästa förutsättningen för att själva förstå och använda språket (jfr Eriksson & Jacobsson, 2001: 53).

Enligt samma lärare är stämningen i klassen av största betydelse när det gäller att få eleverna prata målspråket. Elever behöver känna sig trygga och säkra för att kunna prestera bra. Alla dessa tankar och uppfattningar motsvarar i en stor sträckning undervisningsmetoderna som presenteras i litteraturgenomgången¹⁴.

---

¹² Se 3.2 i kapitel 3

¹³ Se 3.1 i kapitel 3

¹⁴ Se *muntlig kommunikation* i kapitel 3

5.3 Användning av tyskan på lektionen

5.3.1 Resultat

Lärarna var eniga i sitt svar om att de pratar så mycket som möjligt tyska på lektionerna eftersom ju mer tyska pratar de på lektionen desto bättre vänjer sig eleverna med språket men de anser å andra sidan att det också kan bero på vilket steg det är. Däremot angav lärarna att de brukar använda svenskan när det gäller grammatikundervisning:

"Det är så mycket som möjligt. På steg fyra nästan hela tiden och på steg tre lite mindre. Grammatik brukar jag försöka gå igenom på svenska för att viktigast för mig är att eleverna förstår grammatik" (Lärare K: gy).

En grundskollärare menar att elever uppmuntras att tala språket när hon själv använder nästan bara tyska i klassen:

"Elever tycker att det är positivt att höra mycket tyska i klassen och jag tycker att detta får de att våga prata på tyska" (Lärare H: gy).

En gymnasielärare anser att det är också viktigt att få elever förstå det läraren säger. Han tycker att översättning till svenska anses vara uppskattat av elever särskilt vid grammatikundervisning:

"Man måste prata så mycket som möjligt men inte alltid tyska. Det är viktigt också att nå eleverna som personer. Svaga elever kommer inte att förstå det jag säger. [...] jag försöker prata långsammare. [...] När man ska förklara grammatiken måste man översätta till svenska" (Lärare N: gy).

Att uppmuntra elever att ställa sina frågor på tyska är av största betydelse enligt läraren G: gy:

"Jag pratar i stort sätt endast tyska förutom när jag går igenom grammatik. Jag försöker förklara och uttrycka mig på ett annat sätt. Och går det inte så får jag ta ordet på svenska. Viktigaste är att elever inser att ju fler frågor de ställer ju mer visar de att de är intresserade. Det finns inga dumma frågor" (Lärare G: gy).

Vidare anser både läraren T: gr och C: gy att elever behöver höra tyska så mycket som möjligt eftersom det kan hjälpa dem att förstå hur språket fungerar vilket i sin tur kan uppmuntra dem att börja använda det här språket:

"Jag brukar prata ca 80 % tyska på mina lektioner, ibland mer. Jag tror det är viktigt att eleverna vänja sig med språket. De lär sig mycket när de lyssnar eftersom det är passiv förståelse. Dessutom tycker de flesta elever att det är kul att ha undervisningen på ett annat språk än svenska" (Lärare T: gr).

"Så klart ju mer tyska desto bättre. Om man pratar hela tiden tyska så tvingar man eleverna att höra, förstå och använda språket" (Lärare C: gy).

5.3.2 Analys

Om vi jämför lärarnas svar med några studier i litteraturgenomgången konstaterar vi att de lägger vikten på att tala tyska för att kunna få eleverna tala tyska vilket motsvarar Eriksson & Jacobssons teori kring målspråket i klassrummet¹⁵. Eriksson & Jacobsson hävdar att när läraren i klassen talar nästan bara målspråk blir det också mycket mer talat målspråk från eleverna. De ges på så sätt den bästa förutsättningen för att själva förstå och använda språket (jfr Eriksson & Jacobsson, 2001: 53).

Vidare säger en lärare att hon alltid brukar uppmuntra eleverna att ställa sina frågor på tyska även om de kan göra fel och att det är bättre att våga prata och göra fel än att aldrig prata. Hon hävdar att hon aldrig rättar elever när de svarar muntligt vilket i stort sätt motsvarar Tornbergs teori¹⁶ om att ”många fel som eleverna gör på vägen mot målspråket är utvecklingsfel och att detta är ett tecken på att inläring pågår”. En lärare menar att man måste ta hänsyn till elever i behov av särskilt stöd och att de också behöver förstå och vara med. Därför är det viktigt att uppmuntra dessa elever och respektera deras uppfattning om egen språkinläring vilket forskarna Eriksson & Jacobsson har betonat i sin bok *Språk för livet*. De anser att läraren ska diskutera med elever det som de vill lära sig och hur de lär sig detta bäst (jfr Eriksson & Jacobsson, 2001:98).

5.4 Elever i behov av särskilt stöd

5.4.1 Resultat

Lärarna uttrycker betydelsen av motivation när det gäller elever i behov av särskilt stöd. De ger stöd till dessa elever på olika sätt. En grundlärare betonar vikten av att visa elever att det som de gör är viktigt och att de måste få chans att utveckla sig även om det är tidskrävande:

”Vi pratar om hur man lär sig sitt språk med studieteknik. Men man måste alltid påminna eleverna att de redan har utvecklats så att de blir mer motiverad också. Det handlar ju om motivation mycket. Utvecklas man så är det roligt. Jag som lärare måste ha tålmod. Inget kan vara perfekt från början men elever måste få chans och utveckla sig. Jag går runt och lyssnar och visar att det är viktigt vad de gör” (Lärare C: gr).

---

¹⁵ Se *Muntlig kommunikation* i kapitel 3

¹⁶ Se *Muntlig kommunikation* i kapitel 3

Lärarna T: gr och H: gy säger att de brukar uppmuntra elever genom att uppmana dem att ta sitt ansvar och anstränga sig för att kunna uppnå målet. Hon tycker att det brukar fungera bra när de koncentrerar sig tillräckligt. I detta sammanhang betonar läraren H: gy betydelsen av att ge elever positiv feedback så att de känner sig motiverade.

"De flesta eleverna tycker att tyska är svårt. Oftast säger de att de inte förstår, men jag upptäckte att de förstår när de anstränger och koncentrerar sig tillräckligt mycket. Jag försöker göra det bästa av situationen och förklara till mina elever hur viktigt det är att ta ansvar och anstränga sig. Annars kommer det att bli svårt för dem på gymnasiet" (Lärare T: gr).

"[...] uppmuntra dem att ta mer ansvar för i gymnasiet handlar det mycket om eget ansvar hur man ska göra för att få vara med på lektionen. Jag försöker alltid poängtera och ge positiv feedback" (Lärare H: gy).

Läraren N: gy uppmuntrar sina elever genom att prata med dem och försöka stärka självförtroende hos dem. Han anser också att elever måste uppmuntras att ta eget ansvar:

"Jag försöker bygga därifrån där de är, lite repetition, gör en ny start. [...] Vi pratar med varje elev hur det har gått och vad de tycker om tyska. Jag ger dem stöd så mycket som jag kan. [...] att stärka självförtroende hos dem. Men elever måste ta eget ansvar också. Jag försöker att prata med dem lite mer personligt. Ibland är elever mycket duktigare än de tror" (Lärare N: gy).

5.4.2 Analys

Ur lärarnas svar framgår att de stödjer elever i behov av särskilt stöd på olika sätt.

Nästan alla lärare lägger stor vikt på motivation och stimulans för dessa elever. De tycker att elever behöver vara motiverade för att kunna lyckas och utvecklas. Samma uppfattning har uttryckts i skolinspektions rapport om att motivation är en framgångsfaktor för studier, så även för språkstudier (jfr Skolinspektionen, 2010:6).

Enligt lärarna ska uppmuntran och positiv feedback stärka självförtroende hos elever. Elever behöver känna att de presterar bra för att kunna anstränga sig och prestera bättre. Lärarna anser att det är av största betydelse att uppmuntra elever och säga till dem att fel de gör vid inläring är ett tecken på att inläring pågår vilket är starkt betonat av Tornberg (jfr Tornberg, 2009:203).

Lärarna å andra sidan betonar betydelsen av att uppmana elever att ta eget ansvar i språkinläringen. De refererar på så sätt till läroplanens kriterier om lärarens uppdrag (jfr Skolverket, Lgr11 & Lgy11:67).

5.5 Språkinläring hos elever med annat modersmål än svenska

5.5.1 Resultat

Att ha annat modersmål än svenska brukar inte vara någon stötesten inför språkinläring hos dessa elever. Detta har nästan alla lärare angett när de fick svara på den här frågan. En lärare säger att ju fler språk desto intressantare blir diskussioner om olika språkområde som kasus, prepositioner och så vidare:

”Mina elever ofta drar nytta av deras modersmål. De blir nyfikna att jämföra med sitt eget språk. Det kan ha betydelse. Ibland kan elever som har många språk med sig har lättare och läsa tyska för att de är bra på att läsa språk och att de kan jämföra mycket med grammatik och saker i flera språk. Så jag tycker inte att det är något problem för dem egentligen” (Lärare K: gy).

En annan lärare tycker att det alltid ger positivt resultat när man behärskar mer än ett språk vid inläring av ett nytt språk. Det blir många diskussioner och jämförelser vilket bidrar till att underlätta förståelse hos dessa elever:

”Eleverna som jag har kan så mycket svenska att det inte blir svårt alls. [...] att elever behärskar flera språk är bara positivt då man kan diskutera exempelvis prepositioner, ordföljd, kasus osv. på ett jämförande sätt” (Lärare C: gr).

I sitt svar uttrycker andra lärare samma tankar om att användning av eget språk eller något annat språk som elever behärskar ökar elevers förståelse vid inläring av ett nytt språk:

”De har två kulturer . [...] de känner sig starkare och tryggare i det. Vad gäller undervisningen så blir ju detta att vi får perspektiv från olika håll på olika saker som gör att diskussioner kan bli intressantare och roligare” (Lärare G: gy)

”[...] ju fler språk man redan kan desto bättre är man på tyska också” (Lärare H: gy).

5.5.2 Analys

Lärarna i sina uppfattningar om tvåspråkighet håller i hög grad med Lindbergs teori¹⁷ om att tvåspråkiga elever har förmågan att se flera alternativa lösningar på ett problem. De är flexibla i sitt tänkande genom att de lätt kan växla mellan olika språk. Dessutom kan dessa elever genom tidig kontakt med flera språk i högre grad utveckla sitt verbala tänkande och sin förmåga att utnyttja språket som ett stöd för sitt tänkande (jfr Lindberg, 2002:2).

Lärarna hävdar å andra sidan att elever ofta drar nytta av modersmålet på grund av dem olika översättningar och jämförelserna som de gör för att underlätta förståelsen i tyskan.

---

¹⁷ Se avsnittet 3.4 i kapitel 3

Det har visat sig att i studierna att språken kompletterar och berikar varandra och tvåspråkighet hos elever ökar insikter om hur språk är konstruerade och fungerar eftersom dessa elever blir mer flexibla i sitt tänkande genom att de lätt kan växla mellan olika språk (jfr Lindberg, 2002:2 och Eriksson & Jacobsson, 2001:54).

Samma tankar har betonats starkt av Tornberg¹⁸. Hon anser att det är av största betydelse att språkläraren uppmuntrar elever att använda sina kunskaper i modersmålet när de lär sig ett nytt språk. Att jämföra, översätta och associera ord och regler i både språken kan dels underlätta inläring av det främmande språket och dels förutsäga var svårigheterna i det främmande språket är störst (jfr Tornberg, 2009:45).

---

¹⁸ Se avsnittet 3.4 i kapitel 3

6. Slutsats och diskussion

6.1 Slutsats

Syftet med undersökningen har varit att presentera en bild om hur dagens undervisning i ämnet tyska brukar ske på ett antal grund- och gymnasieskolor. För att kunna presentera bilden har jag valt att stödja mig på två källor, nämligen studier och forskningar i den relevanta litteraturen och intervjuerna med lärare i tyska på både grund- och gymnasieskolan. Tanken var att ta reda på lärarnas uppfattningar om undervisningsprocess och arbetssättet när det gäller ämnet tyska och att jämföra detta med studier och teorier som finns i litteraturen för att se i vilken utsträckning det praktiska instämmer med det teoretiska.

Det var svårt att hitta studier som bara handlar om tyska som ett eget ämne men däremot har jag hittat tillräcklig litteratur om ämnet moderna språk som elever på både grund- och gymnasieskolan brukar välja inom ramen för språkval.

Det i sig har inte varit något hinder för min undersökning eftersom tyska egentligen hör till de moderna språk som litteraturen handlar om och därmed är metoderna och strategier som används i tyskundervisningen nästan samma som de som används i undervisning i något annat modernt språk. Därför har jag i litteraturgenomgången i stor sträckning stött mig på studierna om moderna språk i allmänhet. Däremot har frågorna i intervjuerna bara handlat om tyska och arbetssättet i undervisningen i det här ämnet. Genom intervjuerna har bilden blivit bredare och tydligare men också konkretare eftersom syftet med arbetet var att belysa och fokusera bara på några och inte alla aspekter av undervisning i ämnet tyska.

Trots att varje lärare har sitt eget sätt att undervisa har lärarnas uppfattningar varit nästan liktydiga jämfört med varandras å ena sidan och med de flesta teorier i litteraturen å andra sidan.

Språkfärdigheter, enligt intervju lärarna men också enligt flera studier och undersökningar, kan bäst övas genom att satsa på en varierad undervisning det vill säga en undervisning som får eleverna öva respektive utveckla alla färdigheter lika mycket och lika bra. Lärarna i sina svar har nämnt olika metoder som man kan använda för att variera undervisning, till exempel att arbeta i små grupper, skriva egna texter och dialoger, se filmer, översätta och jämföra ord och uttryck med mera. Därför kan man konstatera att det inte finns något gap mellan teori och praktik när det gäller hur undervisning bör varieras för att bli effektiv och meningsfull.

”Ju mer tyska desto bättre” hävdar nästan alla intervju lärare. Å andra sidan har det i flera studier visat sig att när läraren talar nästan bara tyska blir det också mycket mer talat tyska från eleverna. Lärarna anser att det är av största betydelse att de använder tyska så ofta som möjligt på lektionerna eftersom detta i sin tur kan uppmuntra eleverna att våga använda språket. I detta sammanhang anser några lärare att talandet är elevernas största problem med tyskan därför har de starkt betonat hur viktigt det är att ge eleverna chans att tala språket men att samtidigt uppmäna dem att inte tänka på språkfel de gör medan de pratar.

Samma uppfattning har också betonats av forskarna som jag presenterat i litteraturgenomgången. Lärarna betonar å andra sidan att stämningen i klassen spelar en stor roll i elevers språkutveckling speciellt talandet där de behöver känna sig trygga för att kunna prestera bra.

Grammatik är, enligt både lärarna och litteraturen ett av elevernas största problem med tyskan. Lärarna har angett i sina svar några metoder som de brukar använda för att underlätta förståelsen hos elever. Exempelvis att integrera dem grammatiska reglerna i vardags både skriftliga och muntliga övningar och att dessutom arbeta i små grupper där eleverna försöker diskutera reglerna som de anser vara svårt att använda och tillämpa. Sådana metoder ger positiva samt effektiva resultat enligt undersökningarna som gjordes i STRIMS projektet.

Elever i behov av särskilt stöd brukar få stor hjälp enligt lärarna. Ett par lärare menar att de brukar uppmuntra dessa elever genom till exempel motivation, positiva feedback och ytterligare samtal.

Elever med annat modersmål än svenska visar flexibilitet i sin språkinläring enligt lärarna samt studien som framgick i litteraturgenomgången. Ett språk berikar det andra samt underlättar förståelsen vid inläringen av ett nytt språk. I klassen blir diskussionerna mer intressanta och inspirerande genom dem olika aktiviteterna som brukar göras som till exempel jämförelserna och översättningarna.

6.2 Diskussion

Läraryrket är lika viktigt som det är krävande. Det förutsätter att läraren ska ta mer ansvar när det gäller undervisning, betygsättning, föräldrakontakter och annat.

I undervisning är förberedelse och planering viktiga och nödvändiga delar av läraryrket.

Hur bör dagens lärare i tyska arbeta för att kunna ge elever en meningsfull och lärorik undervisning? Hur kan hon eller han hjälpa elever i att uppnå målet? En annan viktig fråga är i vilken utsträckning praktiken motsvarar teorin när man ska jämföra lärarnas uppfattningar med de studier som finns i litteraturen.

Läroplanen för både grund- och gymnasieskolan lägger stor vikt på elevernas kommunikativa förmåga när det gäller ämnet moderna språk. Undervisningen ska syfta till att eleverna ska utveckla en allsidig kommunikativ förmåga vilket innebär att

”eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att förstå talat och skrivit språk, kunna formulera sig och samspela med andra i tal och skrift och att kunna anpassa språket till olika situationer, syften och mottagare” (jfr Skolverket, Lgr 11).

Därför är det av största betydelse att läraren i sin undervisning ska utgå från läroplanens kriterier när det gäller syftet, centralt innehåll och kunskapskrav för att kunna planera en meningsfull undervisning. Vidare en meningsfull undervisning förutsätter att elever ska utveckla dem fyra språkfärdigheterna nämligen tala, höra, läsa och skriva. För att kunna utveckla alla de språkfärdigheterna hos elever krävs en hel del ansträngningar från både lärarens och elevens sida. Läraren måste se till att undervisningen ska omfatta alla delar där elever kan öva och utveckla sitt talande, skrivande, läs- och hörförståelse på ett effektivt sätt. Därför är det viktigt med en väl varierad undervisning som ger elever tillräckligt med utrymme för att kunna utveckla sin språkfärdighet på ett effektivt sätt och som samtidigt aktiverar alla elever i hög grad vid varje aktivitet i klassen (Malmberg, 2000:15).

Sammanfattningsvis kan man konstatera att lärarnas arbetssätt (jfr avsnitt 3.1) och hur de brukar göra på lektionerna för att kunna hjälpa eleverna att uppnå målen, i hög grad motsvarar det som sägs i litteraturen om undervisningsmetoder och strategier (jfr kapitel 5).

Jag håller med lärarna om att en väl planerad och varierad undervisning som utgår från läroplanens kriterier är viktigt för en bra och effektiv undervisning. Däremot håller jag också med Dysthes påstående om att engagemang, delaktighet och höga förväntningar är viktiga villkor för lärande (jfr Dysthe, 1996:238). Därför tycker jag att det är speciellt viktigt att lyfta fram Dysthes påstående om elevers engagemang för att kunna se hur viktigt det är för elever att vara engagerade för att kunna uppleva undervisningen som meningsfull.

Vad menar Dysthe med engagemang? Enligt henne innebär engagemang att eleverna är intresserade av och engagerade i det innehåll, det ämne och de frågeställningar som utgör temat för en undervisningssekvens. Dessutom måste eleverna vara engagerade i aktiviteter som de kan lära sig något av. Därför är det av största betydelse att ta hänsyn till vilka form av undervisning som skapar ett äkta engagemang (Dysthe, 1996:238). I detta sammanhang lägger Dysthe stor vikt på lärarens kunskap om och erfarenhet av att skapa inlärningsaktiviteter som involverar dem i ett meningsfullt samspel med ämnesinnehållet (Dysthe, 1996:238).

Vidare hävdar Dysthe att ett äkta engagemang förutsätter att läraren ska anse att eleverna har något att bidra med och att eleverna ska se en koppling mellan det de ska lära sig och sitt eget liv och sina egna erfarenheter och slutligen förutsätter engagemang att eleverna ska ha en viss kontroll över inlärningsmålen och inlärningsmetoderna (Dysthe, 1996:239).

Dysthes uppfattning skiljer sig inte från läroplanens kriterier när det gäller elevernas engagemang och deltagande i hela arbetsprocessen i klassrummet. Skollagen och läroplanen betonar även att elevernas deltagande i planeringen och olika arbetsformer kan utveckla sin förmåga att ta ansvar:

"Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och får välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar" (Skolverket, Läroplan för grundskolan och gymnasieskolan, 2011).

Enligt skollagen ska elever uppmuntras att delta i arbetsprocessen. De ska med andra ord ges inflytande över utbildningen:

"eleverna ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen" (Författarna och Studentlitteratur, Lärarens handbok, 2011:70).

Därför understryker läroplanen att det är lärarens ansvar att alla elever ska få ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Läraren ansvarar också att låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer och att tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen

(Författarna och Studentlitteratur, Lärarens handbok, 2011:71).

Sammanfattningsvis har det visat sig i ovan nämnda litteratur att viktigast i undervisningen är att den ska kunna dra eleverna in i klassens samtal och få dem vara engagerade på ett äkta sätt.

Vidare tycker jag att man kan dra nytta av Dysthes teori om dem tre villkoren för lärande samt läroplanens kriterier om elevers inflytande för att kunna argumentera och diskutera fallet elever i behov av särskilt behov. Dessa elever får, enligt Skolinspektions rapport¹⁹ svagt stöd och otillräcklig motivation från skolan att fortsätta. Enligt samma källa skapas motivation genom bland annat delaktighet och en känsla av meningsfullhet (jfr avsnitt 3.3).

Elever behöver uppleva undervisningen och läroprocessen som meningsfull för att kunna fortsätta med språket som de håller på att lära sig. Det är lärarens ansvar att skapa optimala inlärningsmiljöer för alla elever. Därför förordar Dysthe att

”alla elevers röster får komma till tals och att alla elever på så sätt kan bidra till att ny mening skapas i undervisning. Elevernas engagemang växer då de får vara med och bestämma målsättningen och hur de ska använda inlärningsredskapen” (Dysthe, 1996:245).

Det är användbart i detta sammanhang att referera också till Vygotskijs syn på eleven. Han betonar betydelsen av att vara intresserad och engagerad för att kunna utveckla sig samt betydelsen av lärarens och skolans roll i elevers utveckling (jfr avsnitt 3.3).

Sammanfattningsvis tycker jag att om dessa uppfattningar och tankar tillämpas i dagens undervisning som de ska, skulle antalet av elever i behov av särskilt stöd ha minskat.

Därför är det av största betydelse att läraren ska vara lyhörd och ta hänsyn till elevernas tankar och synpunkter. Det är viktigt att respektera elevernas uppfattningar om vad de vill lära sig och hur de lär sig bäst för att kunna hjälpa dem i att uppnå målet.

När det gäller frågan om språkinläring hos elever med annat modersmål än svenska har det visat sig att båda intervjuvärarna och forskningarna som presenterats i litteraturgenomgång anser detta som en fördel vid språkinläring. När man lär sig ett nytt språk brukar man använda sina kunskaper i språket man behärskar och jämföra mellan både språken för att kunna se likheter och olikheter språken emellan. Det i sig anses som en väldigt användbar strategi som kan underlätta förståelsen hos elever genom att komplettera och berika båda språken å andra sidan. Enligt Lindberg får elever med annat språk än svenska ”en högre medvetenhet om språklig form och funktion i allmänhet”(jfr Lindberg, 2002:2) och dessutom kan det ”gynna förmågan att se flera alternativa lösningar på ett problem och vid behov överge en hypotes till förmån för en annan” (jfr Lindberg, 2002:2). Därför är det angeläget att språkläraren uppmuntrar dessa elever att använda sina kunskaper i modersmålet när de lär sig ett nytt språk. Att jämföra, översätta och associera ord och regler i båda språken kan underlätta förståelse hos elever och dessutom göra språkundervisningen intressantare.

---

¹⁹ Se avsnitt 3.3

Samma strategier av jämförelsen och översättningar mellan språken betraktas som väldigt användbara metoder också vid grammatikundervisningen. Intervjulärarna har angett att dessa metoder ger positiva resultat eftersom det leder till att eleverna blir mer engagerade och intresserade när de får diskutera och jämföra grammatiska regler i båda språken.

De hävdar dessutom att undervisningen blir därigenom roligare och effektivare (jfr avsnitt 5.5.1). Å andra sidan hävdar Tornberg att användning av översättningsmetoden samt jämförelsen mellan den strukturella uppbyggnaden hos målspråket och hos något annat språk, modersmål till exempel, kan dels underlätta inläring av det främmande språket och dels förutsäga var svårigheterna i det främmande språket är störst. Hon anser också att en parallell beskrivning av två språk kan ha stor betydelse för språkundervisningen i allmänhet och för grammatikundervisningen i synnerhet (Tornberg, 2009:45).

En gymnasielärare säger att hon försöker att träna de grammatiska strukturerna i vardagsdialoger både skriftliga och muntliga så att förståelsen blir lättare. I sin undersökning betonar Hjelm betydelsen av att integrera grammatiken i vardagsdialoger eftersom eleverna enligt honom kan "lära sig att använda vanliga grammatiska mönster även om de inte kan förklara varför det heter si eller så" (Eriksson & Jacobsson, 2001:95).

När det gäller den muntliga kommunikationen hos elever så har denna starkt betonats i läroplanerna för ämnet moderna språk. Det är enligt undersökningen som gjordes av forskarna Eriksson & Jacobsson elevens viktigaste mål i sin språkinläring (jfr Eriksson & Jacobsson, 2001:53). Elever vill lära sig att förstå tal och delta i samtal och det förutsätter att de använder språket aktivt i klassen.

Två av intervjulärarna har angett att talandet anses vara svårast hos elever i sin språkinläring. Därför är det oerhört viktigt att språkläraren ansvarar för att skapa stämning av trygghet i klassrummet så att alla elever känner sig så trygga att de vågar "släppa loss och utveckla sitt språkliga flyt" (jfr Malmberg, 2000:235). Det är viktigt också att uppmuntra elever att våga tala språket på lektionerna även om de gör fel (jfr Tornberg, 2009:203).

Att låta elever tala om något ämne som de tycker vara intressant och relevant kan motivera dem att använda språket. Denna uppfattning har betonats av både lärarna och forskarna som Tornberg och Eriksson & Jacobsson (jfr avsnitt 3.1).

Forskarna betonar betydelsen av att läraren använder målspråket vid undervisning. De anser att när läraren i klassen talar nästan bara målspråk blir det också mycket mer talat målspråk från eleverna. De ges på så sätt den bästa förutsättningen för att själva förstå och använda språket (Eriksson & Jacobsson, 2001: 53). Alla lärare som jag intervjuat har angett att de

använder tyska så mycket som möjligt så att eleverna ska vänja sig med språket och uppmuntras att använda det.

Sammanfattningsvis visar ovanstående diskussion att det inte finns något stort gap teorin och praktiken emellan. Både språklärarnas och forskares uppfattningar om språkdidaktik liknar varandra i hög grad. Jag tycker att det i sig kan ge en positiv signal till att språklärare befinner sig på rätt väg. Lärare som jag intervjuat har visat sig vara kunniga gällande läroplanens och kursplanens innehåll. De har mycket goda kunskaper om vetenskaplig teori och beprövad erfarenhet och använder nästan samma metoder som forskarna anser vara effektiva och användbara efter att ha studerats och undersökts.

Däremot tycker jag att elevers engagemang och deltagande i undervisningen inte har betonats tillräckligt i lärarna svar men samtidigt anser jag att det naturligtvis är svårt att dra alltför säkra slutsatser av svaren jag fått eftersom bara sex lärare ingick i min studie. För att kunna komma på en säkrare slutsats skulle jag kanske ha kunnat intervjua ännu fler lärare i tyska.

6.3 Metoddiskussion

För att kunna undersöka bilden av dagens undervisning i tyska har jag behövt samla information om undervisningen genom att intervjua ett antal lärare i tyska på både grund- och gymnasieskolan. Intervjumetodiken har varit lämplig och relevant därför att samspelet mellan mig, som intervjuare, och intervjupersonerna har utnyttjats så att jag fick tillräckligt information och på så sätt fick svar på mina frågor. Däremot har registreringen av intervjusvar varit väldigt krävande eftersom jag behövt skriva ut intervjuerna i sin helhet och spela bandet fram och tillbaka i flera gånger för att kunna uppfatta vad som sägs. Dessutom har transkriberingen av intervjuer varit tidsödande.

Meningen med min studie var att just belysa lärarnas uppfattning om undervisningen i tyska. En sak som jag skulle kunna ändra för att komma fram till ett mer generellt resultat i studien är att inkludera eleverna också men eftersom detta skulle utöka undersökningens omfattning avstod jag ifrån det.

Jag anser att anonymiteten främjade ärliga svar utan att intervjupersonerna behövde exponera sig vilket i sin tur har skapat en trygg stämning vid intervjuerna.

Sammanfattningsvis fick metoden mig att vara kreativ vid intervjuerna för att få svar på just mina frågor eftersom vilka frågor som ställs, hur de formuleras och hur de ställs avgör vilken typ av information man får.

6.4 Pedagogiska implikationer

Jag tycker att min studie på något sätt har kastat ljus på dagens undervisning i tyska och visat hur lärarna i tyska brukar arbeta på både grund- och gymnasieskolor. Lärarna i sitt arbete bör ta mer hänsyn till betydelse av elevernas engagemang och satsa på att skapa en atmosfär där elever ska uppleva undervisning som meningsfull. Därför anser jag att min undersökning kan vara värdefull att läsa för blivande språklärare eller lärarstudenter. Arbetet ger en inblick i vilka metoder som finns att använda för att kunna hjälpa elever med att utveckla sina språkfärdigheter. Vad elever är intresserad av och vad de anses vara svårast i sin språkinläring, hur läraren bäst kan stödja elever i behov av särskilt stöd vilket är viktiga frågor som är värda att diskuteras. Dessa frågor kan kanske inspirera blivande lärare eller nya lärare att testa nya undervisningsmetoder och strategier som forskningen inte har behandlat än.

6.5 Fortsatt forskning

I denna undersökning intervjuades sex lärare i tyska, två grundskollärare och fyra gymnasielärare för att kunna få en aktuell bild om hur dagens undervisning i tyska brukar ske. Bilden speglar framför allt hur lärarna brukar arbeta på lektionen, vilka metoder de använder i undervisningen och hur de brukar stödja elever i behov av särskilt stöd.

Frågan om elever i behov av särskilt stöd har gett intressanta och inspirerande svar därför skulle jag i en framtida studie undersöka hur dessa elever ser på egen språkinläring i tyska.

I studien skulle jag fokusera på språkinläring hos elever i behov av särskilt stöd på både grund- och gymnasieskolan. Jag skulle genomföra en enkätundersökning för att kunna framför allt ta reda på varför dessa elever anser tyskan vara svårt och vilket stöd de anser vara lämpligast för dem. För att kunna få ett bredare och mer generaliserbart resultat skulle man kunna gå vidare och utöka studien genom att jämföra, kombinera och komplettera elevers svar med lärarnas uppfattningar som framgick i intervjuerna som jag genomfört i det här arbetet.

7. Referenser

Bakhtin, M.M. (1981). *The dialogic imagination*, Holquist, C. (red.), Austin: University of Texas press.

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Cederberg, Meta (2006). *Utifrån sett - inifrån upplevt*. Avhandling, Malmö högskola. Finns att hämta som pdf-fil i It's learning: <http://www.mah.se> (11.04.2010).

Dalen, Monica (2007). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups.

Dysthe, Olga (1996). *Det flerstämmiga klassrummet – att skriva och samtala för att lära*. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, Rigmor & Jacobsson, Annsofi (2001). *Språk för livet. Idébok i språkdiraktik*. Stockholm: Liber.

Forsell, Anna (2005). *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber

Lindberg, Inger (2002). *Myter om tvåspråkighet*. Språkvård nr 4. Finns som pdf-fil: www.sprakradet.se/2228

Författarna och Studentlitteratur (2011) *Lärarens handbok*. Lund: Studentlitteratur.

Läroplan i moderna språk för grundskola och gymnasieskola 2011: www.skolverket.se

Malmberg, Per (2000). *I huvudet på en elev. Projektet Strims: Strategier vid inläring av moderna språk*. Stockholm: Bonnier Utbildning.

Malmberg, Per (2000). *De moderna språken i grundskolan och gymnasieskolan från 1960 och framåt*: www.skolverket.se (12.02.2012).

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Skolinspektionens rapport 2010:6, *Moderna språk*. Stockholm. Finns som pdf-fil. www.skolverket.se (12.02.2012)

Skolverket (2011). *Kommentarmaterial till kursplanen i moderna språk*. Stockholm. Finns som pdf-fil: www.skolverket.se (12.02.2012).

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Tornberg, Ulrika (2009). *Språkdiraktik*. Malmö: Gleerups

Vygotskey, L.S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*, M. Cole m. fl., red. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

Bilaga 1

Brev till lärare i tyska

Hej!

Mitt namn är Amjad Fathi och jag skriver ett examensarbete om dagens undervisning i ämnet tyska inom lärarprogrammet på Malmö högskola. I min undersökning vill jag få svar på vad lärare i tyska anser vara viktigast vid planeringen av lektionerna så att undervisningen ska vara meningsfull. Dessutom vill jag ta reda på det som anses vara elevers största problem med tyskan samt hur läraren stödjer elever i behov av särskilt stöd och slutligen hur läraren ser på språkinläringen hos elever med annat modersmål än svenska.

För att kunna göra den här undersökningen skulle jag gärna vilja intervjua några lärare i tyska som jobbar på både högstadie- och gymnasieskolan och ställa ett par frågor som handlar om det ovanstående området.

Intervjun tar cirka en timmes tid och jag är mycket tacksam att ni vill ägna mycket värdefull tid åt min undersökning. Det betyder mycket för mitt examensarbete eftersom jag ska använda intervjuerna för att lyfta fram samt kartlägga bilden av dagens undervisning i ämnet tyska.

Jag kommer naturligtvis att avidentifiera innehållet och ta bort allt som kan röja den intervjuades identitet, med däremot kommer jag att notera dess befattning.

Vid frågor kan ni gärna kontakta mig: amjhait@gmail.com eller mobilnummer: xxxxxxxxxx.

Tack för medverkan!

Amjad Fathi

Bilaga 2

Intervjun:

1. Vad anser du är viktigast när du planerar undervisningen och förbereder lektioner?
2. Vad anses vara svårast för elever med att lära sig tyska?
3. Hur arbetar du med det?
4. I vilken utsträckning använder du tyskan under lektionstid?
5. Hur hjälper du elever i behov av särskilt stöd?
6. Hur ser dina elever på sin egen språkutveckling?
7. Hur ser du på språkinlärning i tyska hos elever med annat modersmål än svenska?